

Aanvraag Vangnetuitkering Participatiewet over 2023¹

Versie: basisverzoek

Wat is een vangnetuitkering?

Gemeenten ontvangen op grond van de Participatiewet budget voor bijstandsuitkeringen en loonkostensubsidies. Dit budget wordt ook wel het BUIG-budget genoemd. Gemeenten die een tekort hebben kunnen in aanmerking komen voor een vangnetuitkering. De voorwaarden op hoofdlijnen:

- het tekort is groter dan een bepaalde toegangsdrempel;
- het college verklaart maatregelen te hebben getroffen om te komen tot tekortreductie;
- het college geeft een toelichting op deze verklaring;
- de gemeenteraad stemt in met de verklaring van het college.

Bekostiging door en verantwoording aan andere gemeenten

Met de verklaring verantwoordt u zich als college niet alleen naar de gemeenteraad, maar ook naar andere gemeenten. Deze gemeenten dragen financieel bij aan de vangnetuitkering waarop uw gemeente een beroep doet. Het gaat dus om solidariteit tussen gemeenten. De vangnetuitkeringen worden bekostigd uit het macrobudget (voor alle gemeenten) van twee jaar na het tekortjaar. Daarom moet het college inzicht geven in de maatregelen die het heeft getroffen om het tekort te reduceren.

Wat wordt verwacht van het college en de gemeenteraad?

Bij het indienen van het verzoek moet het college verklaren dat het maatregelen heeft getroffen om tot tekortreductie te komen. Deze verklaring moet de instemming hebben van de gemeenteraad. Ook moet deze verklaring worden toegelicht, zoals gevraagd in het aanvraagformulier (op het formulier de onderdelen A, B en C).

Wat is de autonome rol van de gemeenteraad t.a.v. de vangnetuitkering?

Het college vraagt de gemeenteraad om in te stemmen met de verklaring van het college. Met deze instemming bevestigt de gemeenteraad dat het college inzicht heeft gegeven in de maatregelen die zijn getroffen om het tekort te reduceren. De gemeenteraad moet in staat worden gesteld om de verklaring van het college adequaat te kunnen beoordelen. Het gaat hierbij dus om een gelijkwaardige informatiepositie van de gemeenteraad ten opzichte van het college. Daarom moet het college een samenvatting van de verklaring maken. De toetsingscommissie heeft een checklist voor raadsleden gemaakt, waarmee raadsleden de verklaring inhoudelijk kunnen controleren. Deze checklist wordt tezamen met andere informatie door VNG aangeboden op de website van VNG, [zie link](#) website VNG pagina raadsleden.

---

¹ Versie aanvraagformulier d.d. 17 november 2022

Op welke wijze is de gemeenteraad geïnformeerd door het college?

Een belangrijke veronderstelling bij het vangnet is dat gemeenteraad en college regelmatig in gesprek zijn over ontwikkelingen in het bijstandsvolume (bijv. middels kwartaalrapportages). Op dit niveau wordt inhoudelijk gesproken over maatregelen (beleid en uitvoering) om eventuele tekorten te reduceren.

Het college wordt verzocht te beschrijven op welke wijze de gemeenteraad is betrokken vanaf het moment dat het tekort door het college wordt gesignaleerd tot en met het treffen van de maatregelen en de monitoring daarvan. Dit onderdeel is opgenomen na de samenvatting.

Wat mag de gemeenteraad van het college verwachten?

- Het college en de gemeenteraad moeten een gelijkwaardige informatiepositie hebben, daarom maakt het college een samenvatting van de toelichting.
- Het college beschrijft op welke wijze de gemeenteraad is betrokken vanaf het moment dat het tekort door het college wordt gesignaleerd tot en met het treffen van de maatregelen en de monitoring daarvan.
- Onderdeel A: Het college geeft de gemeenteraad via een analyse inzicht in de oorzaken van het tekort op de gebundelde uitkering (ook wel BUIG genoemd). Deze analyse kan zowel kwantitatieve als kwalitatieve elementen bevatten.
- Onderdeel B: Het college geeft de gemeenteraad inzicht in de (interne en externe) maatregelen, met een kwantitatieve en kwalitatieve toelichting waarom die naar verwachting leiden tot een reductie van het tekort.
- Onderdeel C: Het college geeft de gemeenteraad inzicht in welke mate (interne en externe) maatregelen beogen bij te dragen aan het (verder) reduceren van het tekort.
- Het college geeft de gemeenteraad inzicht in de planning en control-cyclus ten aanzien van het vangnet.

Bovenstaande informatie staat ook [op de website van de VNG](#)².

Op welke wijze wordt de gemeenteraad gefaciliteerd?

De toetsingscommissie heeft een checklist gemaakt voor gemeenteraadsleden. Het is een handzaam lijstje vragen en aandachtspunten. Raadsleden kunnen dit lijstje gebruiken bij het beoordelen van de vangnetaanvraag van het college. Deze checklist is opgesteld in samenwerking met raadsleden uit verschillende gemeenten en de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden. De [checklist](#) staat samen met andere informatie op de website van de VNG.

De gemeenteraad heeft de mogelijkheid om in de aanvraag vangnetuitkering zijn opvattingen te geven over de verklaring van het college (in de verklaring staan de oorzaken van het tekort, de maatregelen om het tekort te reduceren, etc.). In het formulier zal op hoofdlijnen het proces worden beschreven hoe de gemeenteraad betrokken is. Dit is vanaf het moment van signalering van het tekort en het daaropvolgend proces van treffen van maatregelen waar de raad bij betrokken is

---

² [Vangnetuitkering Participatiewet: informatie voor raadsleden | VNG](#)

voordat de raad instemt met de verklaring van het college. De voorzitter van de gemeenteraad en de griffier tekenen voor de juistheid hiervan en worden in de gelegenheid gesteld om dit overzicht aan te vullen.

Hoe verloopt de aanvraagprocedure?

Het college dient het aanvraagformulier in bij de onafhankelijke Toetsingscommissie vangnet Participatiewet. De commissie moet de aanvraag uiterlijk op 15 augustus 2024 hebben ontvangen. De aanvraag dient met behulp van dit, door de minister vastgestelde aanvraagformulier, voor instemming aan de raad te worden voorgelegd en wordt na ondertekening aangeboden aan de commissie via de website.

De Toetsingscommissie beoordeelt de aanvraag procedureel. Dit betekent dat wordt beoordeeld of het college en de gemeenteraad een aantal processtappen hebben doorlopen: het tekort is groter dan de drempelwaarde; het college heeft in de verklaring toegelicht dat maatregelen zijn getroffen om het tekort te reduceren en de gemeenteraad heeft ingestemd met de verklaring. De commissie geeft dus geen inhoudelijk oordeel over de aanvraag. Vervolgens adviseert deze commissie de Minister. Deze adviezen worden in beginsel overgenomen.

Gemeenten die interesse hebben in de maatregelen van andere gemeenten, kunnen terecht op de website van het vangnet. Hier zijn alle aanvragen gepubliceerd en gerubriceerd naar type maatregel, omvang van de gemeente en omvang van het tekort.

Aan het eind van het aanvraagformulier is een uitgebreide toelichting per vraag opgenomen voor de ambtelijke ondersteuning van het college. Voor een verdere toelichting op dit formulier wordt verwezen naar de informatie op de website:

<https://www.toetsingscommissievp.nl/vangnetuitkering-2023>

1. Verklaring college bij een basisverzoek

Dit gedeelte bestaat uit de volgende onderdelen:

- Samenvatting van de verklaring
- De beschrijving van de wijze waarop de gemeenteraad is geïnformeerd door het college
- A. Analyse van de oorzaken van het tekort
- B. Getroffen maatregelen om het tekort te reduceren
- C. Beoogde effect van de genoemde maatregelen
- D. Ondertekening door het college

Samenvatting van de verklaring van het college

De verklaring van het college bestaat uit vier subonderdelen: A) analyse van de oorzaken van het tekort, B) getroffen interne en externe maatregelen om het tekort verder te reduceren, C) beoogd effect van de genoemde maatregelen & D) ondertekening door het college.

Het college geeft hieronder een samenvatting van onderdeel A, B en C. Dat geeft de gemeenteraad een kernachtig overzicht, op basis waarvan het raadslid kan vaststellen waarmee hij instemt voordat hij ondertekent. Voor het gemeenteraadslid dat zich wil verdiepen in de verklaring van het college, wordt verwezen naar onderdelen A, B, C en D van het aanvraagformulier.

Richtlijn voor de omvang van de samenvatting van de drie onderdelen is in totaal maximaal twee A4. Het ligt voor de hand dat een gemeenteraadslid de antwoorden op de checklist (zie achteraan dit formulier) terug kan vinden in de samenvatting.

A. Samenvatting onderdeel analyse van de oorzaken van het tekort

Het college maakt in dit onderdeel duidelijk wat het probleem is.

Aan het tekort liggen meerdere oorzaken ten grondslag. Een belangrijke is de manier waarop het budget voor de gemeente Lopik wordt bepaald. Waar grotere gemeenten deels of volledig objectief worden bekostigd, geldt voor Lopik dat het budgetaandeel wordt gebaseerd op het uitgavendeel van 2 jaar eerder. Voor 2023 is dus de realisatie uit 2021 het uitgangspunt.

In 2021 daalde het bijstandsvolume in Lopik tot 125 huishoudens, om daarna in 2022 en 2023 op te lopen tot 140 huishoudens aan het eind van 2023. Met die groei is bij de budgetbepaling voor 2023 geen rekening gehouden. De groei is vooral ontstaan door toenemende instroom vanaf de herfst 2022 tot in de herfst van 2023. Dat was mede het gevolg van de instroom van statushouders. In 2022 waren dat er 10, waarvan 8 in de laatste 2 maanden. En in 2023 waren het er 8, waarvan 6 in de eerste 8 maanden. In 2020 en 2021 waren het er respectievelijk 3 en 5. De taakstelling voor de opvang van statushouders is gekoppeld aan het inwonertal. Voor gemeenten met een lage bijstandsdichtheid zoals Lopik, weegt het aandeel statushouders in het bestand steeds zwaarder. Uitstroom naar werk is voor die mensen extra lastig te realiseren.

Ook de herinstroom was in de periode herfst 2022 tot de herfst 2023 relatief hoog. Dat begon al enkele maanden eerder. Het was lastig om duurzame uitstroom te realiseren.

Vanaf begin 2023 daalde ook de uitstroom. In combinatie met de toenemende instroom leidt dat tot een volumestijging met 15 huishoudens in 2 jaar tijd. In de periode medio 2022 tot medio 2023 daalde het percentage beëindigingen van uitkeringen vanwege werk. Naast de moeilijke economische omstandigheden van werkgevers. Werkgevers geven aan dat er onzekerheid is geweest over de omzetverwachting en soms zelfs een feitelijk dalende omzet. Tegelijkertijd kampen de werkgevers nog steeds met personeelstekorten. Vanwege de economische onzekerheid in 2023 zijn werkgevers terughoudend met het in dienst nemen van werknemers uit de bijstand. Men ziet het inhuren van personeel (inclusief arbeidsmigranten) als een veiligere optie.

Daarnaast speelde ook de bezetting en aansturing van het lokale werkteam Lopik een rol. We hebben langere tijd met vacature(s) gekampt.

In het bestand van Lopik komen veel echtparen voor. Dat is al jaren het geval. Zij ontvangen een hogere uitkeringsnorm. Daardoor is de gemiddelde prijs van een uitkering in Lopik hoog. Wij kunnen dat niet beïnvloeden. De hogere prijs wordt versterkt door het aantal parttime werkenden. Dat blijft achter bij de benchmark, al neemt het in Lopik wel toe. Daardoor kunnen we minder inkomsten verrekenen. Hier liggen voor ons mogelijkheden tot kostenreductie waar we mee aan de slag zijn.

Ons debiteuren- en incassobeleid resulteert in goede resultaten. Wellicht is daarin nog iets te verbeteren, maar onze aandacht gaat daar niet primair naar uit.

B. Samenvatting onderdeel getroffen maatregelen om het tekort te reduceren.

Het college maakt in dit onderdeel duidelijk dat dit pakket van maatregelen afdoende is om de geschetste problemen aan te pakken.

Wij zetten in op duurzame uitstroom naar werk. In de afgelopen crisisjaren was het lastig om dat te realiseren, maar wij hebben er wel aan vast gehouden. Ook in de toekomst blijven we dat doen omdat we geloven in het positieve effect van langdurig bijstandsonafhankelijk te zijn.

In 2023 hebben wij nieuwe invulling gegeven aan de inzet en aansturing van het lokale werkteam Lopik. De resultaten liepen in 2023 sterk terug. De nu weer oplopende trend van het gemiddeld percentage beëindigingen van uitkering vanwege werk, is voor ons een bevestiging dat we daarin de goede keuzes hebben gemaakt. Wij volgen de resultaten van het lokale werkteam op de voet.

Als het gaat om voorzieningen en ontheffingen arbeidsverplichting zien we duidelijk naar voren komen dat we klanten meer en meer individueel en regelmatig spreken. De trend van het aantal ontheffingen is daardoor sterk gedaald. Wij zetten die individuele benadering in de toekomst voort.

We hebben voor bijstandsgerechtigden met de grootste afstand tot de arbeidsmarkt een participatiecoach aangesteld. Door het gesprek aan te gaan en de inzet van verschillende activerings- en leerwerktrajecten helpen we deze groep bij participatie of werk. Voor deze integrale aanpak in samenwerking met onder andere ons sociaal team, is in 2023 € 300.000 aan extra lokale middelen beschikbaar gesteld.

Voor statushouders zijn er trajecten met leerwerkbanen gerealiseerd in de technische sector, de zorg en de taxibranche in samenwerking met lokale ondernemers zoals Noot en Terberg.

Onze inzet op jongeren zien we terug in een relatief laag aandeel jongerenhuishoudens in het bestand. De inzet op die doelgroep blijft onverminderd doorgaan, om te voorkomen dat jongeren al vroeg van een uitkering afhankelijk worden.

Door parttime werk kunnen we de kosten van uitkeringen beperken. Daar is voor ons nog resultaat te boeken. We zetten in op stimulering van parttime werken en werken aan versimpeling van verrekening van wisselende inkomsten ter ondersteuning daarvan.

Met ingang van 2023 leggen we alle signalen van het Inlichtingenbureau vast in Suite 4 sociaal domein. Daardoor is de opvolging inzichtelijk en bij controle van een uitkeringsdossier ook onderdeel van de interne controle.

C. Samenvatting onderdeel beoogd effect van de genoemde maatregelen

Het college maakt in dit onderdeel duidelijk dat dit pakket van maatregelen tezamen leidt tot tekortreductie, waarbij het effect van deze maatregelen kwantitatief dan wel kwalitatief is beschreven en inzichtelijk is gemaakt.

Op de berekening van het budgetaandeel dat Lopik ontvangt hebben we geen invloed. De historische bekostiging levert bijna per definitie een tekort op bij groei van het bijstandsvolume. Ook aan het grote aandeel echtparen in het bestand kunnen we niets veranderen.

Door meer in te zetten op parttime werken verlagen we de gemiddelde prijs van de uitkeringen. Zowel door uitbreiding van bestaande uren als het helpen van meer mensen aan werk.

De resultaten van het lokale werkteam Lopik stonden 2022 en 2023 onder druk. Nadat de nieuwe teamleider in dienst kwam is zichtbare verbetering opgetreden als het gaat om uitstroom naar werk. Omdat die uitstroomreden de belangrijkste door ons te beïnvloeden reden is volgen we de resultaten op de voet.

De inzet van de participatiecoach werpt zijn vruchten af en wordt gecontinueerd. Bij de ingezette trajecten is er sprake van uitstroom naar (parttime) werk of zijn er andere betekenisvolle stappen richting onder andere stage, taaltraining, vrijwilligerswerk of hulp.

Ons debiteuren- en incassobeleid kunnen we goed noemen. Op veel openstaande vorderingen wordt afgelost en dat willen we bestendigen door adequaat en tegelijk ook menselijk debiteurenbeheer. We passen maatwerk toe waar dat beter is, gezien de persoonlijke situatie van de klant.

Door alle signalen van het Inlichtingenbureau te koppelen aan het uitkeringsdossier in Suite 4 sociaal domein, hebben we zicht op de afwikkeling daarvan en vallen ze sinds 2023 ook onder de interne controle als het om de opvolging gaat.

Op welke wijze is de gemeenteraad geïnformeerd door het college?

In dit onderdeel wordt het proces op hoofdpijnen beschreven hoe de raad betrokken is vanaf het moment van signalering van het tekort op het BUIG-budget en het daaropvolgend proces van bepalen en treffen van maatregelen, tot aan het moment dat de verklaring van het college voor instemming wordt voorgelegd aan de raad. Ten einde dit zo eenvoudig mogelijk te beschrijven wordt gevraagd aan te kruisen op welke momenten de raad hierbij is betrokken. Dit geschiedt d.m.v. het plaatsen van een X voor het betreffende onderdeel. Daarnaast is er ruimte voor aanvullingen.

Op welke momenten werd de raad geïnformeerd over beleid, uitvoering en sturing van de Participatiewet en meer specifiek over het tekort op de BUIG, de maatregelen en de beoogde effecten daarvan?

X	Moment in het proces
	<i>De kadernota, de begroting.</i>
X	Via (vaststelling van) de begroting
	<i>Voorjaars- en najaarsbericht en jaarrekening.</i>
	<i>Maand-, kwartaal- of halfjaarrapportage. (ook wel genoemd Turap, Marap etc)</i>
X	Via de tussenrapportage van Werk en Inkomen Lekstroom
	<i>Beleidsplannen, strategie- of koersdocumenten, plannen van aanpak of evaluaties.</i>
X	Vaststelling van het College Uitvoeringsprogramma (CUP)
	<i>Informatie over bestandsontwikkelingen of over de voortgang van maatregelen.</i>
X	Vooraf rapportages van Werk en Inkomen Lekstroom
	<i>Nieuwsbrieven, bijeenkomsten en/of presentaties.</i>
X	Via raadsavond
X	Slotwijziging van de gemeente Lopik. Via de slotwijziging wordt de raad in december geïnformeerd over de laatste begrotingswijzigingen van het lopende jaar

1. Verklaring college bij een basisverzoek

Dit gedeelte bestaat uit de volgende vier onderdelen:

- A. Analyse van de oorzaken van het tekort
- B. Getroffen maatregelen om het tekort te reduceren
- C. Beoogde effect van de genoemde maatregelen
- D. Ondertekening door het college

A. Analyse van de oorzaken van het tekort

Hieronder beschrijft het college de analyse van de oorzaken van het tekort.

Om te beginnen gaan we in op de omvang van het tekort dat in 2023 is ontstaan. Voor onze analyse kijken we vervolgens naar de uitgaven aan de hand van de onderwerpen volume en prijs. Daarna komen de inkomsten aan bod aan de hand van de onderwerpen verrekening, handhaving en debiteuren.

BUIG-budget en tekort

Omvang van het tekort

De gemeente Lopik ontving over 2023 een rijksbijdrage van € 2.259.877. De netto uitgaven BUIG bedroegen in 2023 € 2.582.753. Het tekort is daardoor uitgekomen op € 322.876 (14,29 procent).

Prognose van de Vangnetuitkering

De eigen risicodrempel bedraagt 7,5 procent van de rijksbijdrage. Voor Lopik is dat € 169.491. Van het deel van het tekort tussen 7,5 procent en 12,5 procent van de rijksbijdrage, draagt het rijk 50 procent bij vanuit het vangnet. Dat is in het geval van Lopik € 56.497. Het deel van het tekort boven 12,5 procent komt volledig ten laste van het vangnet. Dat komt neer op € 40.392. De aanspraak op de vangnetuitkering 2023 bedraagt voor Lopik in totaal € 96.889.

Verdeelmodel macrobudget en rekentool

Omdat het inwonertal van Lopik onder de grens van 15.000 ligt, is voor de budgetbepaling historische bekostiging van toepassing. Dat houdt in dat Lopik in 2023 een budget heeft gekregen, dat is gebaseerd op het uitgavendeel van 2 jaar eerder. Daarmee loopt het budget achter de feiten aan bij volumegroei en de kostentoename als gevolg daarvan. Compensatie vindt pas 2 jaar later plaats. Aan de andere kant wordt afname van het volume ook later in het budget vertaald en ontstaat er op dat moment in theorie een overschot. De toename van het bijstandsvolume in 2023 wordt dus pas in 2025 vertaald in het budget.

Voor grotere (15.000-40.000 inwoners) en grote gemeenten (meer dan 40.000 inwoners) is een objectief verdeelmodel deels of volledig van toepassing. In de kern gaat het daarbij om de kans dat een huishouden, gegeven specifieke omstandigheden, in de bijstand terecht komt. Een rekentool van SEO Economisch Onderzoek kan ondersteunen bij de analyse van de verschillen tussen voorspelling en realisatie. Vanwege de historische bekostiging biedt die tool voor Lopik weinig aanknopingspunten. Er zijn namelijk geen objectieve factoren van toepassing op de budgetbepaling, zoals bij grotere gemeenten wel het geval is.

Divosa benchmark werk en inkomen

Wel hebben we bij de analyse gebruik gemaakt van de Divosa benchmark werk en inkomen (hierna te noemen: Divosa benchmark). De gemeente Lopik (i.c. Werk en Inkomen Lekstroom) neemt daar al 10 jaar aan deel. Alle in de analyse opgenomen grafieken en tabellen hebben de Divosa benchmark als bron.

Uitgaven - Bijstandsvolume

Achtereenvolgens gaan we in op de ontwikkeling van het bijstandsvolume, de instroom in de bijstand en de uitstroom uit de bijstand.

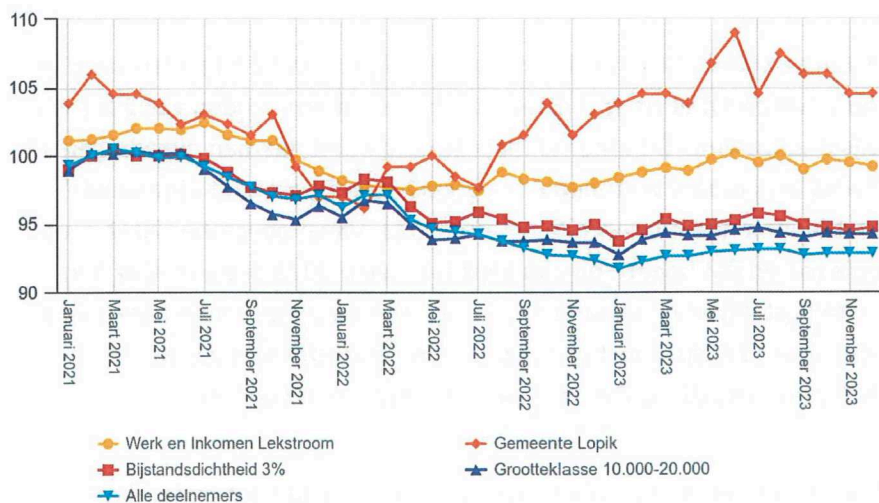
Ontwikkeling van het bijstandsvolume

Voor het verkennen van de oorzaken van het budgettekort kijken we in eerste instantie naar het bijstandsvolume. Dat is het aantal huishoudens dat afhankelijk is van een uitkering levensonderhoud. Aan het eind van 2023 waren dat in Lopik 140 huishoudens.

In onderstaande indexgrafiek komt naar voren dat het bijstandsvolume in Lopik in 2021 daalde, waarna vanaf de zomer 2022 een duidelijke toename optrad. Omdat bij de budgetvaststelling 2023 voor Lopik is uitgegaan van het uitgavendeel van 2021 (zie hiervoor) is het budgetaandeel 2023 ontoereikend geweest, met een budgettekort tot gevolg.

De huisvesting van statushouders heeft voor Lopik grote invloed, gezien de lage bijstandsdichtheid. Zij zijn veelal aangewezen op een uitkering en blijven daar langere tijd van afhankelijk. De volumegroei is vooral ontstaan door toenemende instroom vanaf de herfst 2022 tot in de herfst van 2023, veelal als gevolg van de huisvesting van statushouders. In 2022 stroomden 10 statushoudershuishoudens in, waarvan 8 in de laatste 2 maanden. En in 2023 waren het er 8, waarvan 6 in de eerst 8 maanden. In 2020 en 2021 waren het er respectievelijk 3 en 5. De taakstelling voor de opvang van statushouders is gekoppeld aan het inwonertal. Voor gemeenten met een lage bijstandsdichtheid zoals Lopik, weegt het aandeel statushouders in het bestand steeds zwaarder. Uitstroom naar werk is voor die mensen extra lastig te realiseren.

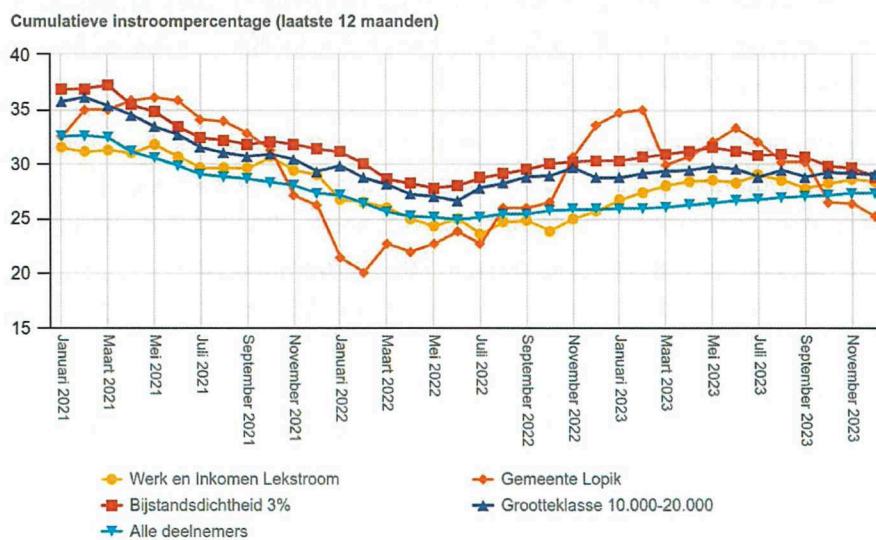
Volume BUIG index t.o.v. december 2020

De ontwikkeling van het volume in deze indexgrafiek vertoont voor Lopik een grillig patroon. Door het lage aantal bijstandsgerechtigden leidt een toe- of afname van het bestand met enkele huishoudens tot een relatief groot procentueel verschil. Bij de vergelijkingsgroepen wordt dat effect door de omvang van de groepen en de weergave van gemiddelden gedempt. Na de groei medio 2023, is een daling van de trend opgetreden. Dat betekent dat er later in dat jaar minder huishoudens afhankelijk waren van een uitkering dan rond de zomer. Aan dat hogere aantal waren in de zomermaanden vanzelfsprekend wel uitkeringslasten verbonden. Dat is mede een oorzaak geweest van het tekort op de rijksbijdrage.

Instroom

Een inwoner die meent recht te hebben op een bijstandsuitkering, wordt bij de melding en ook tijdens het eventuele aanvraagproces geïnformeerd over de wederzijdse rechten en plichten. Wij passen een zorgvuldige aanvraagprocedure toe waarbij we uitgebreid ingaan op de persoonlijke omstandigheden van het huishouden. Zo komen ook voorliggende voorzieningen evenals toeslagen en mogelijkheden voor bijzondere regelingen aan bod. Er is sprake van een brede beoordeling, zowel bij de poort als bij de afdeling Inkomen waar op de aanvraag wordt beschikt. Als de aanvraag levensonderhoud wordt toegekend is er sprake van instroom.

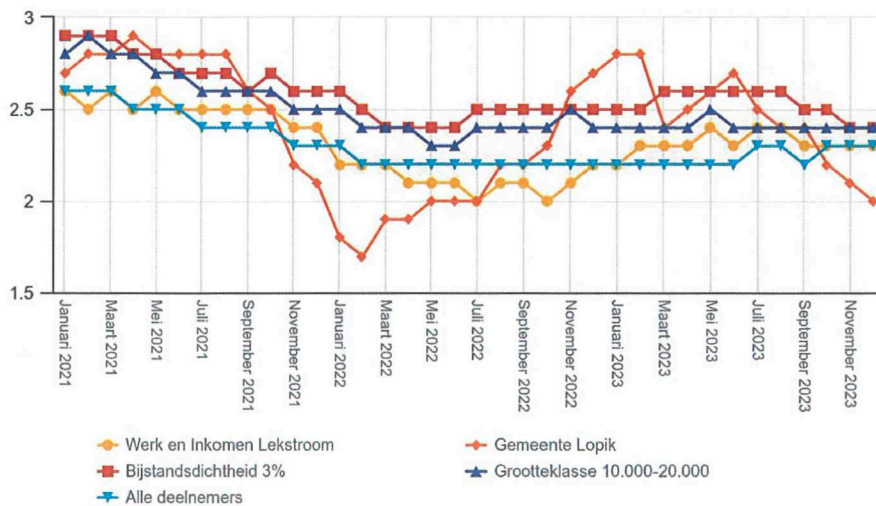

De waarden in de grafiek geven de cumulatieve instroom over de afgelopen 12 maanden weer. Het dalende patroon in 2022 komt overeen met de grafiek ervoor. In de zomermaanden van 2022 was er sprake van daling van het bijstandsvolume. De afnemende instroom heeft daaraan bijgedragen. De referentiegroepen uit de Divosa benchmark vertonen een vergelijkbaar beeld, met afnemende instroomvolumes in 2022 en toenemende instroomvolumes in 2023. Vanaf november 2022 neemt de cumulatieve instroom in Lopik toe en dat hogere niveau blijft tot medio 2023 bestaan. Ook hier speelt een rol dat het beperkte bijstandsvolume van Lopik tot grote bewegingen in het beeld leidt. Aan het begin van 2022 telde Lopik 125 bijstandshuishoudens. Een jaar later was dat aantal opgelopen tot 136 en aan het eind van 2023 ontvingen 140 huishoudens in Lopik een bijstandsuitkering.

Tegen het eind van 2023 daalt de lijn van de cumulatieve instroom voor Lopik tot onder die van de referentiegroepen. Concluderend kunnen we stellen dat het om een beweeglijk bestand gaat, met een bandbreedte die qua mutatiegraad tussen 20 en 36 procent ligt, ofwel 25 tot 50 huishoudens.

De trend van het maandelijkse instroompercentage laat voor Lopik eveneens een grillig beeld zien, met opnieuw een sterk dalende trend aan het eind van 2021 en in het 1^e halfjaar van 2022. Daarna stijgt de trend snel tot boven de referentiegroepen, om vanaf de zomer van 2023 weer sterk te dalen tot een trendwaarde van 2 procent. Daarmee ligt de waarde weer onder die van de referenties uit de Divosa benchmark, net als aan het begin van 2021. Die recente daling geeft geen garantie voor het vervolg in 2023. Het is wel positief dat we kunnen constateren dat de instroom in het laatste half jaar van 2023 is afgenomen. Aan de andere kant speelt ook uitstroom een rol als het gaat om het uiteindelijke bijstandsvolume. Dat onderwerp komt later in deze analyse aan bod.

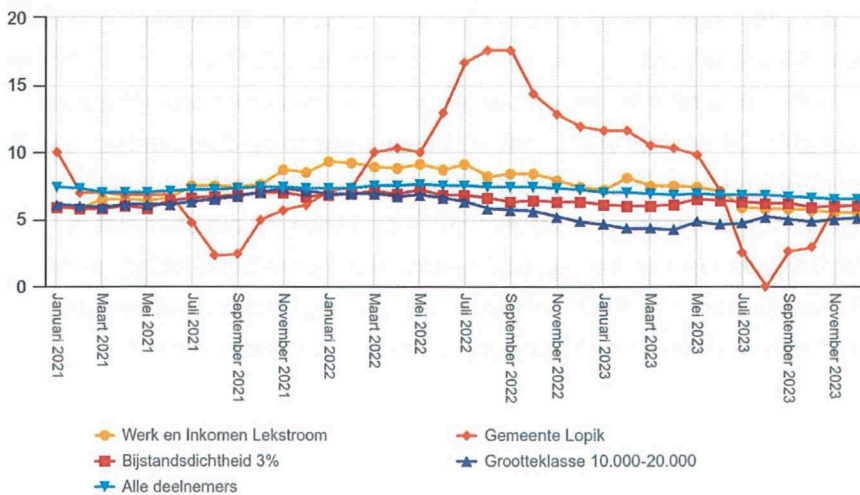
Gemiddelde maandelijkse instroompercentage algemene bijstand (trend)

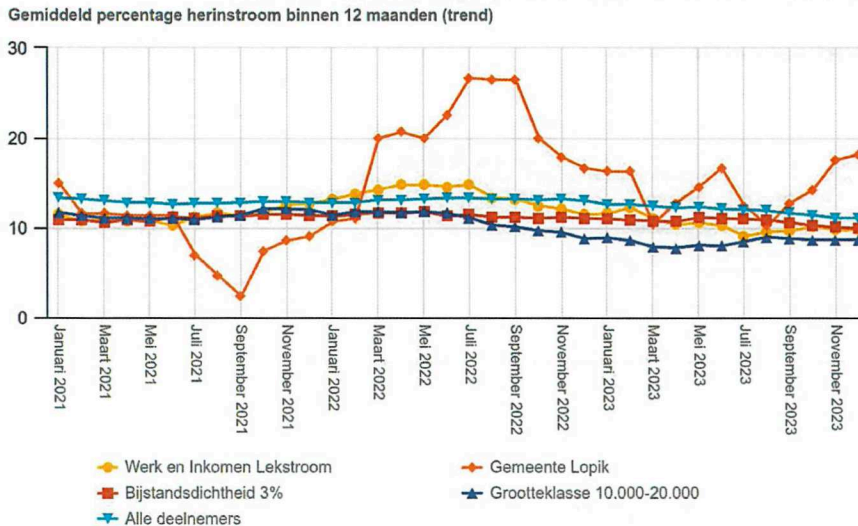
Herinstroom

Binnen de Lekstroom, waarvan Lopik deel uitmaakt, willen we mensen gericht vooruit helpen. Dat omvat meerdere facetten. Een daarvan is dat we erop richten om duurzame uitstroom te realiseren, als het om uitstroom naar werk gaat. In onderstaande grafiek wordt de trend van de herinstroom weergegeven. Dat wil zeggen dat er na beëindiging van een uitkering binnen 6 maanden opnieuw uitkeringsafhankelijkheid is ontstaan. Ook hier is het beeld van Lopik grillig. Het gaat in deze grafiek niet alleen om uitstroom naar werk, maar om alle uitstroom. De herinstroom nam van medio 2022 tot medio 2023 sterk toe. Het duurzame karakter van de uitstroom stond toen onder zware druk.

Gemiddeld percentage herinstroom binnen 6 maanden (trend)

Dezelfde vraagstelling, maar dan gericht op herinstroom binnen 12 maanden, leidt tot onderstaand beeld. De vergelijking met de referentiegroepen is ook hier lastig, omdat van grotere groepen gemiddelde waarden worden weergegeven. Ter verduidelijking: Werk en Inkomen Lekstroom omvat 4 gemeenten, waarvan het bijstandsvolume van de gemeente Lopik 6 procent uitmaakt. De groep van de grootteklasse tussen 10.000 en 20.00 inwoners bestaat uit 34 benchmarkdeelnemers. Bij de bijstandsdichtheid van 3 procent gaat het om 45 benchmarkdeelnemers. En de groep van alle deelnemers bestaat binnen de Divosa benchmark uit 130 gemeenten en samenwerkingsverbanden.

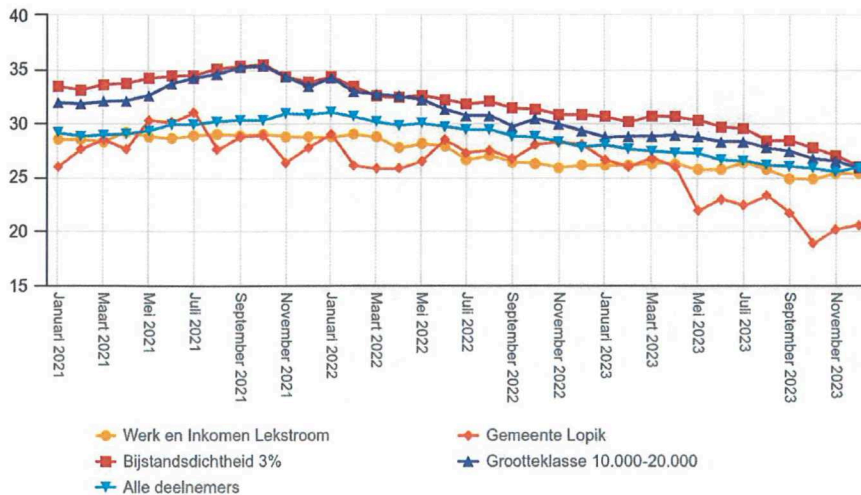

We stellen op grond van beide grafieken vast dat de trend van de herinstroompercentages voor Lopik maandelijks sterk verschilt. In 2021 was er sprake van lage trendwaarden en na maart 2022 zijn ze hoog. Net als bij de herinstroom binnen 6 maanden stond het duurzame karakter gedurende een jaar onder zware druk. Hier loopt het nog verder door tot het eind van 2023.

Uitstroom

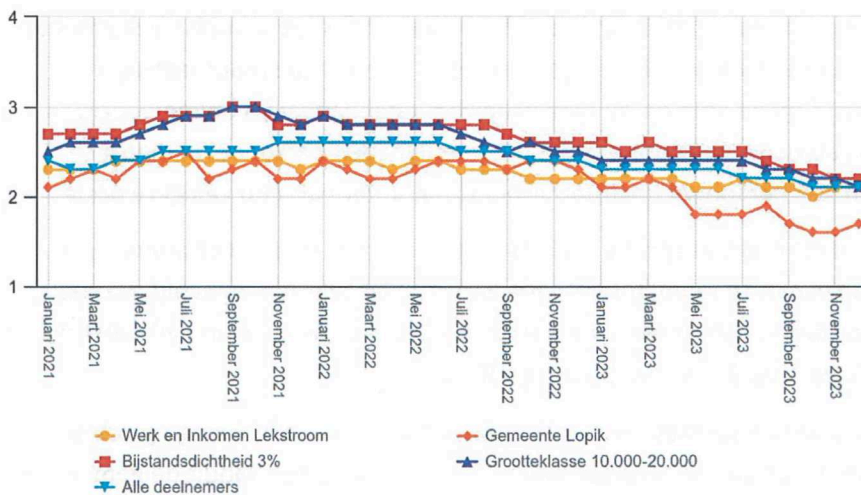
Naast de instroom is ook de uitstroom bepalend voor het maandelijkse bijstandsvolume. Hier zien we dat het cumulatieve uitstroompercentage in 2023 een dalend beeld vertoont. In combinatie met de hogere instroompercentages die we hiervoor zagen, ontstaat per saldo volumegroei. Op veel uitstroomredenen hebben we geen invloed. Voorbeelden daarvan zijn verhuizingen, detentie, het bereiken van de AOW-leeftijd of wijzigingen in de gezinssamenstelling. Dat laatste gebeurt als het kind van een alleenstaande ouder het huishouden verlaat, waardoor de ouder alleenstaand wordt. Het kan ook gebeuren dat een alleenstaande statushouder nareizende gezinsleden in het huishouden opneemt. Ook dan ontstaat er uitstroom en instroom vanwege de wijziging van de uitkeringsnorm. Er is dan geen sprake van herinstroom. De belangrijkste invloed die we hebben op de uitstroom is het effect van het begeleiden van mensen naar werk, zo duurzaam mogelijk. We constateren dat degenen met recente arbeidservaring hun weg naar nieuw werk wel vinden. Zij die daar niet in slagen zijn vaak al langer afhankelijk van een uitkering. Ook neemt binnen ons bestand het aantal mensen met complexe problematiek sterk toe. Niet in de laatste plaats liggen ook de eisen die werkgevers en de arbeidsmarkt aan werknemers stellen op een toenemend hoger niveau.

Cumulatieve uitstroombestand (laatste 12 maanden)

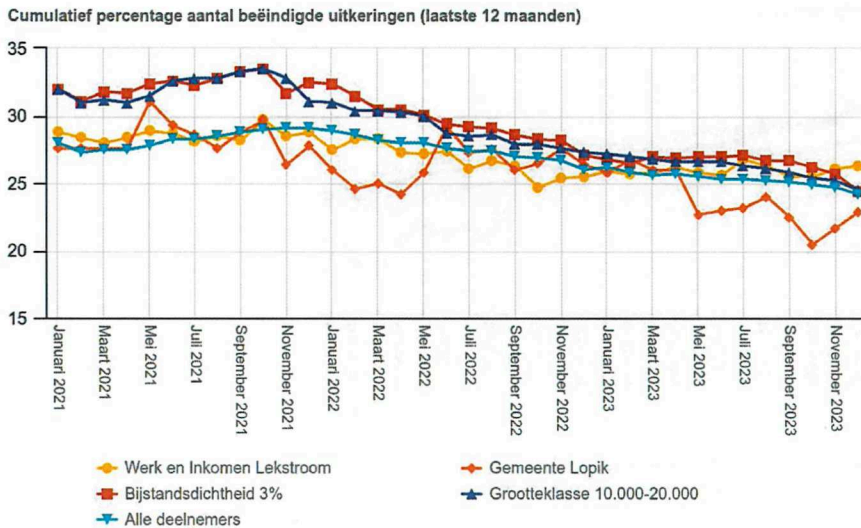

De cumulatieve uitstroom vertoont een dalende lijn, zowel bij Lopik als bij de referenties uit de Divosa benchmark. De signalen dat de uitstroom ook landelijk afneemt zien we hierin bevestigd. Naast de cumulatieve uitstroom in de voorbije 12 maanden, hebben we ook zicht op de trend van het maandelijkse uitstroombestand. We zien die trendwaarden in onderstaande grafiek en stellen vast dat beide grafieken sterke gelijkenis vertonen.

Gemiddeld maandelijkse uitstroom percentage algemene bijstand (trend)

Ter completering van het beeld brengen we ook het cumulatieve percentage van het aantal beëindigde uitkeringen in beeld. Doorgaans ligt dit percentage voor Lopik op of onder de benchmarkwaarden. Van het eind van 2021 tot de zomer van 2022 daalt het percentage. Dit correspondeert met de bestandstoename van 125 naar 136 huishoudens die we in 2022 hebben gezien en hiervoor hebben genoemd. De uitstroom daalde in de eerste helft van 2022, gevolgd door toenemende instroom in de tweede helft van dat jaar. Een toename met bijna 9 procent in 2022 en met dat grotere volume zijn we ook aan 2023 begonnen. We mogen stellen dat het tekort in 2023 mede is ontstaan door de sterke volumegroei in 2022. Omdat het rijksbudget voor Lopik voor 2023 is bepaald op basis van het budgetaandeel 2021, is de groei in 2022 niet in de budgetbepaling meegenomen. Dat heeft een tekort als bijna onvermijdelijk gevolg.

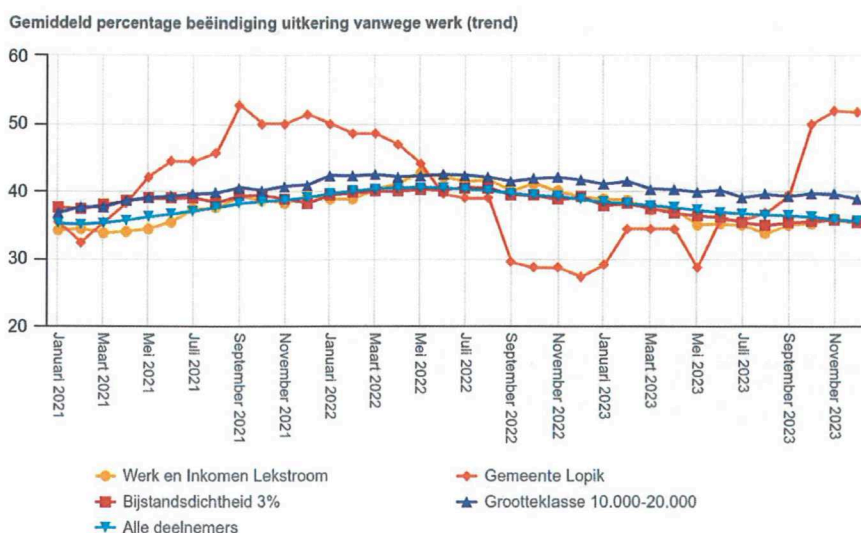

Uitstroom naar werk

Zoals gezegd is onze invloed op de uitstroom vooral gericht op de uitstroom naar werk of zelfstandig beroep of bedrijf. Onderstaande grafiek geeft weer bij welk deel van de totale uitstroom het om uitstroom naar werk ging. Nogmaals wijzen wij erop dat percentages sterk wisselen, omdat het totale bijstandsvolume van Lopik beperkt is van omvang. Zelfs bij een trendwaarde, zoals hieronder weergegeven is dat het geval. We zien na de zomer van 2022 een sterke daling van de trend optreden die aanhoudt tot de zomer van 2023. Er was sprake van een lastige arbeidsmarktsituatie. Werkgevers kampten met terugbetalingsverplichtingen vanwege ontvangen steunmaatregelen. Consumenten hielden hun hand op de knip en de omzetten van detailhandel en online bedrijven liepen terug. Werkgevers waren huiverig om onder die omstandigheden personeel in dienst te nemen. Men ziet het inhuren van personeel (inclusief arbeidsmigranten) als een veiligere optie.

Wat in de situatie in Lopik een rol heeft gespeeld, is de bezetting van het lokale werkteam Lopik. Medio 2022 ontstond daar de vacature teamleider en die kon moeilijk worden ingevuld. Na ruim een jaar is dat wel gelukt en tot grote tevredenheid. Het is treffend dat deze periode vrijwel samenloopt met het dalende en stijgende verloop in onderstaande grafiek.

Bij de uitstroom naar werk speelt het WerkgeversServicepunt Midden-Utrecht, vestiging Lekstroom (WSP) een grote rol. Het team helpt bij sociaal ondernemen. Voor kandidaten vanuit de gemeente Lopik wordt gezocht naar geschikte banen en werkervaringsplekken. Aan werkgevers biedt het WSP kosteloos advies en ondersteuning bij de werving en inzet van vakkundig personeel. Vanuit de Lekstroom werkt het WSP nauw samen in de arbeidsmarktregio Midden-Utrecht. De instrumenten die we kunnen inzetten zijn in de hele regio gelijk.

In onderstaande tabel is de verdeling over de verschillende uitstroombrekenen weergegeven, op basis van 12-maands trendpercentages 2023 (Bron: Divosa benchmark).

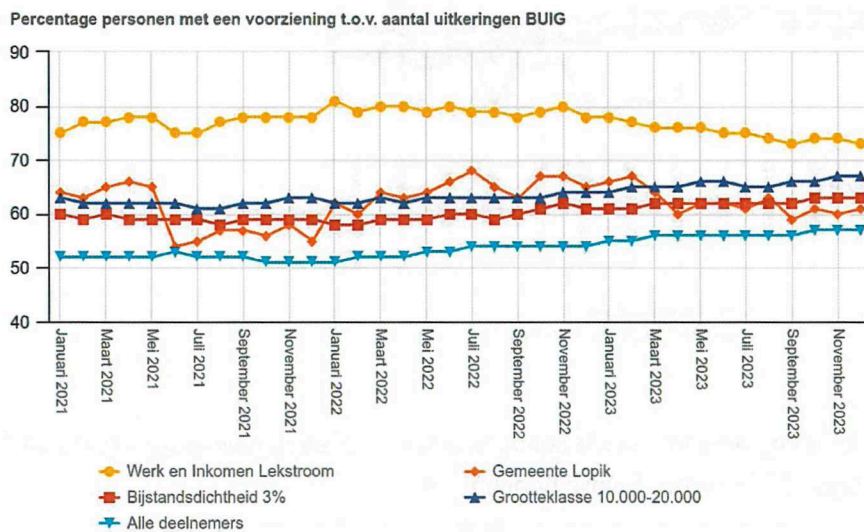
Gemiddeld percentage beëindiging uitkering 2023	Werk en Inkomen Lekstroom	Gemeente Lopik	Bijstandsdichtheid 3%	Grootteklasse 10.000-20.000	Alle deelnemers
Vanwege werk	35,3%	51,7%	35,3%	38,8%	35,5%
Vanwege onderwijs	3,8%	3,4%	4,2%	2,9%	3,7%
Vanwege handhaving	6,8%	13,8%	4,7%	4,4%	6,1%
Vanwege andere inkomsten	3,8%	3,4%	9,4%	9,4%	8,2%
Vanwege verloop	34,4%	13,8%	30,1%	30,4%	32,1%
Vanwege overige redenen	15,8%	13,8%	16,4%	14,0%	14,4%

Opvallend voor Lopik zijn de hogere percentages bij uitstroom naar werk en uitstroom vanwege handhaving. Op die uitstroombrekenen hebben wij invloed en daar zetten we ook op in. Op de uitstroom vanwege verloop hebben we geen invloed en dat percentage is opvallend laag, in vergelijking met de referenties.

Personen met een voorziening

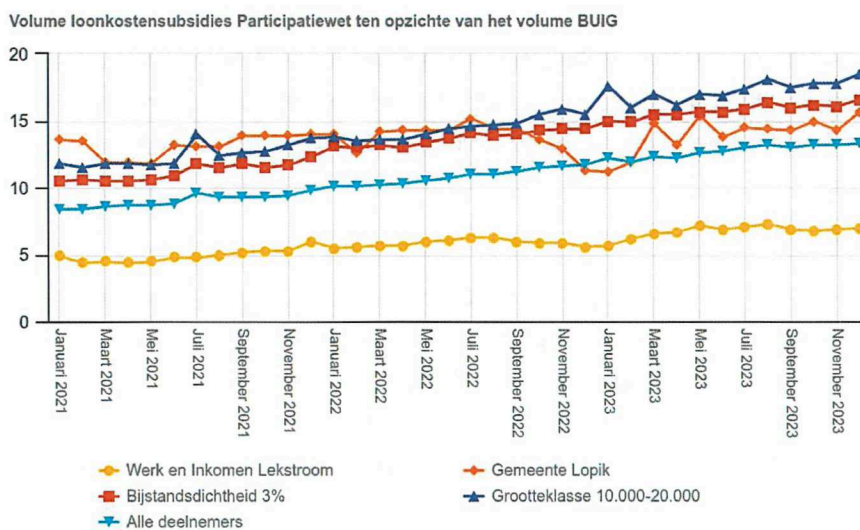
Voor de re-integratie van personen is het van belang dat we instrumenten aanbieden die de kans op uitstroom naar werk vergroten. Uit onderstaande grafiek blijkt dat dat gemiddeld genomen op 60 procent van het aantal uitkeringen van toepassing is. Dat komt overeen met de waarden van de referentiegrenzen uit de Divosa benchmark. Het gemiddelde van Werk en Inkomen Lekstroom ligt hoger. Zoals eerder gezegd maakt het bestand van Lopik daarvan 6 procent uit. Enkele personen meer of minder resulteert voor Lopik al snel in een paar procent verschil in deze grafiek. Een voorziening leidt niet altijd tot uitstroom naar werk. Sommige voorzieningen zijn bedoeld om

participatie (en niet werk) te bevorderen. We hebben mensen individueel in beeld en gekoppeld aan een traject, als ze daarvoor de mogelijkheden hebben.

Volume loonkostensubsidie

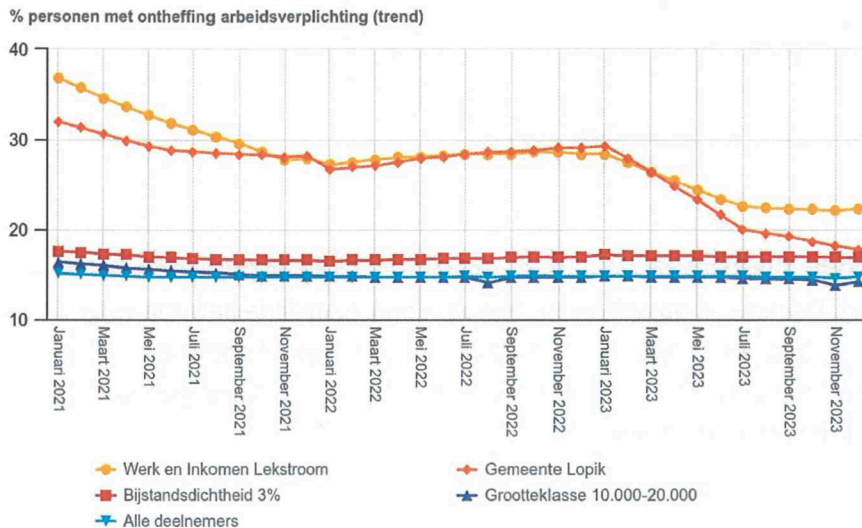
Loonkostensubsidie (LKS) is een instrument binnen de Participatiewet dat bedoeld is voor werkgevers. De regeling geldt voor werknemers waarvoor de gemeente verantwoordelijk is. De werkgever komt in aanmerking voor LKS als de werknemer door een ziekte of handicap minder dan het wettelijk minimumloon kan verdienen. De subsidie is een compensatie in de loonkosten voor de verminderde arbeidsproductiviteit van de werknemer. De werkgever betaalt op deze manier alleen voor de werkelijke productiviteit. Het inzetten van dit instrument vergroot de kans om iemand met een arbeidsbeperking aan het werk te helpen en te houden. Uit onderstaande grafiek blijkt dat Lopik hierop overeenkomstig de benchmark presteert. Daarmee overstijgt Lopik het gemiddelde van Werk en Inkomen Lekstroom, waarvan de gemeente deel uitmaakt. Inzet van dit instrument voor mensen met verminderde arbeidsproductiviteit is belangrijk. We zien daarin ook mogelijkheden om de gemiddelde prijs van de uitkeringen positief te beïnvloeden.

Personen met een ontheffing

Ons doel is dat inwoners jaarlijks gesproken worden door de werkcoaches van het lokale werkteam Lopik. Op grond van dat gesprek kan de werkcoach een ontheffing van de arbeidsverplichting verlenen. Binnen deze individuele benadering past het niet meer om een groep personen te ontheffen. Dat gebeurde in het verleden wel. Het effect van de individuele benadering van het lokale werkteam Lopik zien we terug in onderstaande grafiek. De trend van het aantal ontheffingen van de arbeidsverplichting is daarin sterk dalend.

Een groot aantal ontheffingen is niet per definitie negatief. We weten dat kansrijken in het algemeen makkelijker en sneller uitstromen. We weten ook dat de huidige groep bijstandsgerechtigden een relatief grote afstand tot de arbeidsmarkt heeft en veel minder kansrijk is. Daarbij treffen we steeds vaker complexe persoonlijke omstandigheden aan die een extra belemmering vormen.

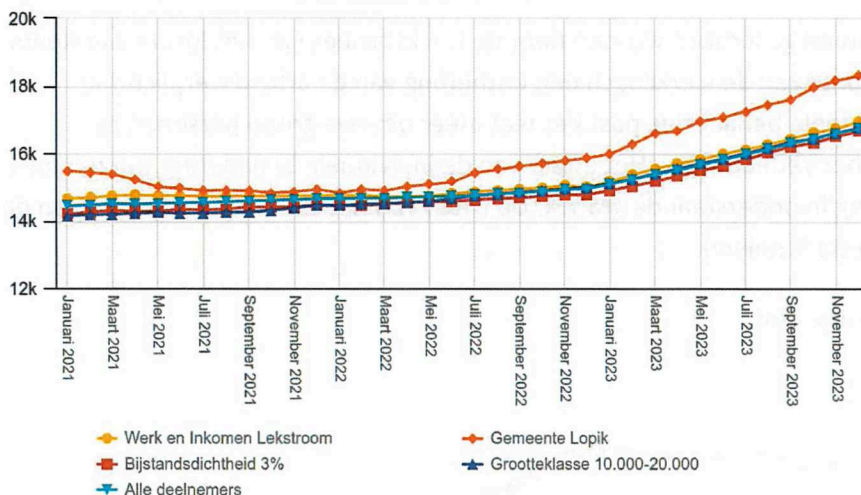
Uitgaven – Prijs van de uitkering

Naast het bijstandsvolume en de ontwikkeling daarvan, speelt ook de prijs van een uitkering een rol bij de bepaling van de mate waarin de rijksbijdrage voor Lopik toereikend is. De gemiddelde prijs en de beïnvloeding daarvan komen hierna aan bod.

Gemiddelde netto jaarprijs

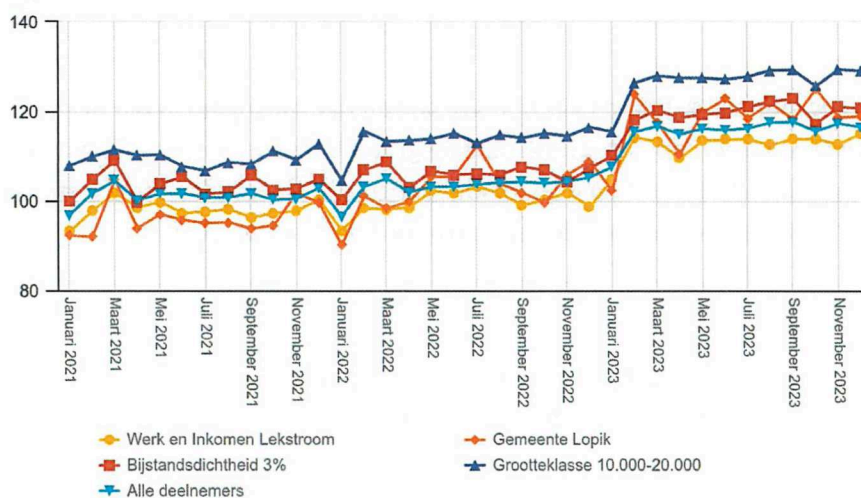
De volgende grafiek geeft de ontwikkeling van de gemiddelde jaarprijs weer, na aftrek van verrekenbare baten. Begin 2021 en ook in de jaren daarvoor lag die gemiddelde prijs in Lopik boven het niveau van de benchmark. Ook binnen de Lekstroom was de prijs in Lopik steeds het hoogst. Dat er in de loop van 2021 een daling optrad, was het gevolg van verrekeningen met het UWV die voor Lopik gunstig uitpaktten. Daarna is het verschil met de benchmark weer toegenomen. Door de stijging van de uitkeringsnormen in januari 2023 met ruim 10 procent en in juli 2023 met nog eens 3 procent is het verschil extra versterkt.

Gemiddelde jaarprijs uitkering BUIG na aftrek baten (laatste 12 maanden)

Naast de gemiddelde jaarprijs hebben we ook zicht op de ontwikkeling van de prijsindex. Dat komt in de volgende grafiek tot uiting. Daarin valt op dat die index voor Lopik eenzelfde patroon volgt als de referentiegroep grootteklasse. En ook dat de lijn van Lopik wisselend boven of onder de referentiegroep bijstandsdichtheid beweegt. Het grotere verschil in de voorgaande grafiek, komt in onderstaande grafiek minder duidelijk naar voren.

Prijs index na aftrek baten tov december 2020

De hogere gemiddelde nettoprijs in Lopik heeft een aantal oorzaken, waarop we nader ingaan.

Samenstelling bestand naar leefvorm

De leefvorm is bepalend voor de hoogte van de uitkeringsnorm. Voor echtparen geldt een hogere uitkeringsnorm dan voor alleenstaanden en alleenstaande ouders. Vanaf juli 2023 was het netto maandbedrag voor alleenstaanden en alleenstaande ouders € 1.216,62 per maand, inclusief € 60,83 vakantie-uitkering. Het netto maandbedrag voor gehuwden is aanmerkelijk hoger. Dat bedrag in het 2^e halfjaar van 2023 € 1.738,02, inclusief € 86,90 vakantie-uitkering. Dat is een verschil van bijna 43 procent. Voor Lopik is het effect van dat prijsverschil groot, gezien het opvallend grote aandeel echtparen in het bestand, zoals uit onderstaande tabel blijkt (Bron: Divosa benchmark).

Bestand naar leefvorm per eind 2023	Werk en Inkomen Lekstroom	Gemeente Lopik	Bijstands-dichtheid 3%	Grootteklasse 10.000-20.000	Alle deelnemers
Alleenstaand	65,1%	52,6%	63,0%	64,7%	67,2%
Alleenstaande ouder	17,4%	18,5%	15,8%	13,7%	15,9%
Echtbaar	17,4%	28,9%	20,9%	21,3%	16,8%
Anders	0,0%	0,0%	0,2%	0,3%	0,1%

Waar het benchmarkgemiddelde ongeveer 1 van de 6 huishoudens is, komt de verhouding in Lopik uit op bijna 3 van de 10 huishoudens.

Samenstelling bestand naar leeftijd

Niet alleen de leefvorm is bepalend voor de hoogte van de uitkeringsnorm. Ook de leeftijd speelt een rol. Voor jongeren tot 21 jaar gelden lagere normen. Het gaat bij een jongere weliswaar ook om een volledige uitkering, maar de lagere norm heeft een gunstige invloed op de gemiddelde prijs van het gehele bestand. Daar komt bij dat jongeren voor Lopik (c.q. de Lekstroom) tot een doelgroep behoren waar extra aandacht aan wordt geschonken. Al voor de coronacrisis kregen jongeren binnen de Lekstroom extra aandacht van ons. Toen zij het na de uitbraak van Covid-19 extra moeilijk kregen, hebben we die aandacht vastgehouden en geïntensiveerd. Onze deelname aan het regionaal actieplan jeugdwerkloosheid in 2021-2022 getuigt daarvan. Uit onderstaande tabel blijkt dat het aandeel jongeren in Lopik beperkt is. Voor de goede orde, de eerste leeftijdscategorie reikt verder dan de leeftijdsgrens van 21 jaar.

Bestand naar leeftijd per eind 2023	Werk en Inkomen Lekstroom	Gemeente Lopik	Bijstands-dichtheid 3%	Grootteklasse 10.000-20.000	Alle deelnemers
18-27 jaar	13,9%	8,0%	12,4%	12,3%	11,6%
27-35 jaar	16,4%	15,5%	14,6%	14,5%	14,1%
35-45 jaar	22,6%	28,2%	23,4%	22,6%	21,5%
45-55 jaar	21,3%	25,9%	22,3%	23,2%	23,5%
55-65 jaar	22,2%	21,8%	23,6%	23,3%	25,3%
65 jaar en ouder	3,6%	0,6%	3,6%	4,0%	4,1%

De extra aandacht voor jongeren in de Lekstroom zien we ook terug bij het volgende initiatief. Vanuit het Regionaal Actieplan Jeugdwerkloosheid (RAJ) is in 2023 een pilot gestart om de methodiek 'lifecoaching' toe te passen binnen het Jongerenloket. De pilot wordt in de 1^e helft van 2024 geëvalueerd.

Vanaf juni 2022 tot de zomer van 2023 is bovendien een pilot gestart om een jobhunter specifiek voor de jongeren in te zetten. De evaluatie daarvan heeft plaats gevonden in september 2023. Er is de wens om de rol voort te zetten en zelfs uit te breiden, maar aan de daarvoor noodzakelijke structurele financiering werd eind 2023 nog gewerkt.

Samenstelling bestand naar verblijfsduur

De verblijfsduur is niet bepalend voor de hoogte van de uitkering. Wel staat vast dat de kans om uit de bijstand te komen afneemt, naarmate er langer sprake is van bijstandsafhankelijkheid. We zagen eerder in onze analyse dat de instroom in de 2^e helft van 2023 is afgenomen. Dat komt ook naar

voren in onderstaande tabel. Hoewel het om kleine aantallen gaat, zijn de groepen met de kortste verblijfsduur in Lopik ook het kleinst. Aan de andere kant is het aandeel huishoudens in Lopik dat al langer dan 5 jaar een uitkering ontvangt hoog. In de referentiegroepen van de benchmark is dat aandeel lager. Ook het benchmarkgemiddelde ligt 1 procentpunt lager. Uitstroom realiseren is voor die groep erg lastig, zo leert de ervaring.

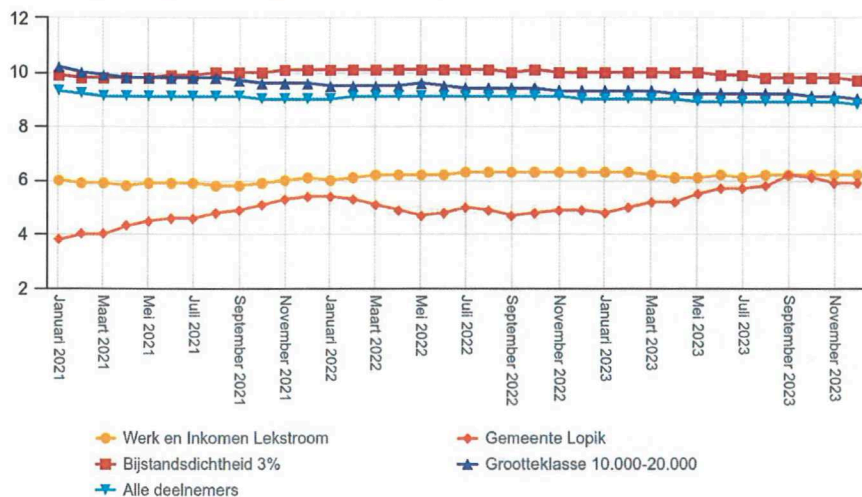
Bestand naar verblijfsduur per eind 2023	Werk en Inkomen Lekstroom	Gemeente Lopik	Bijstands-dichtheid 3%	Grootteklasse 10.000-20.000	Alle deelnemers
0-3 maanden	5,1%	3,7%	5,0%	5,3%	4,9%
3-6 maanden	5,7%	3,7%	5,7%	6,2%	5,6%
6-12 maanden	10,5%	8,1%	10,8%	9,8%	9,5%
12-24 maanden	14,0%	19,3%	15,4%	14,6%	13,1%
24-36 maanden	9,7%	7,4%	10,0%	10,1%	9,2%
36-60 maanden	13,4%	12,6%	13,7%	14,3%	13,4%
>60 maanden	41,6%	45,2%	39,3%	39,7%	44,2%
Gemiddelde verblijfsduur	64 maanden	64 maanden	64 maanden	65 maanden	72 maanden

Inkomsten - Verrekeningen

Parttime werk en parttime inkomsten

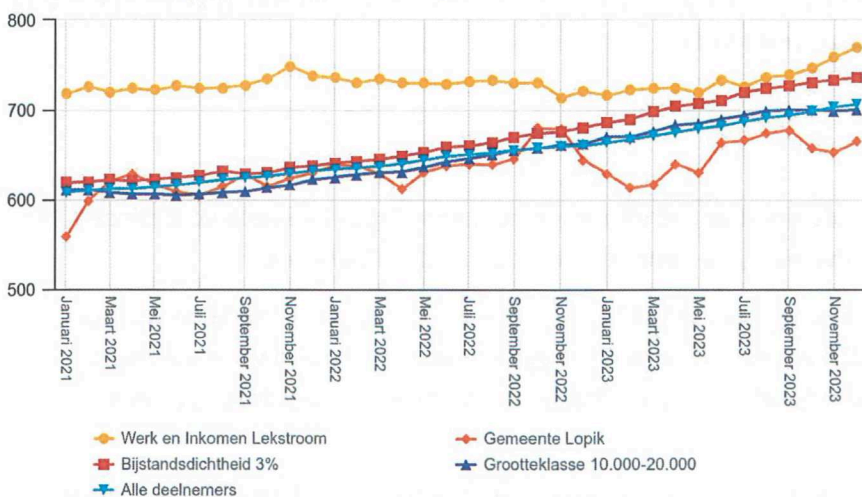
Hiervoor kwam de nettoprijs van de uitkering aan bod. Dat is de prijs van de uitkering, na aftrek van verrekenbare inkomsten. Een belangrijk deel daarvan zijn de inkomsten uit parttime werk. Er is dan nog steeds sprake van bijstandsafhankelijkheid, maar het door de gemeente te betalen uitkeringsbedrag wordt lager. Bovendien neemt de kans op volledige uitstroom toe als de parttime inzet kan worden uitgebreid. Wat parttime werken betreft bleef Lopik achter bij de benchmark en was het percentage parttime werkenden in 2021 ook lager dan binnen de Lekstroom. We hebben extra aandacht gegeven aan de mogelijkheden van parttime werk en dat zien we terug in de stijgende (oranje) lijn in de volgende grafiek. Nog steeds blijft het percentage achter bij de benchmark. Voor een deel heeft dat te maken met de beschikbaarheid van parttime of seizoenswerk. Dat weerhoudt ons er echter niet van ons in te zetten voor meer parttime werkenden. Het mes snijdt aan twee kanten. Meer participatie en voldoening voor de klant en lagere uitkeringslasten voor de gemeente. De stijgende lijn van de grafiek krijgt wat ons betreft in 2024 een vervolg.

Gemiddeld percentage klanten dat parttime werkt (trend)

Waar er in Lopik bij minder bijstandshuishoudens sprake is van parttime werk, zijn ook de gemiddelde inkomsten lager. In de Lekstroom is het gemiddelde bedrag hoger dan in Lopik. Ook dat geeft ons aanleiding om extra aandacht te geven aan parttime werk en uitbreiding van uren voor degenen die al parttime werken. Het biedt ons mogelijkheden om de participatie van inwoners te vergroten en uitstroom te bevorderen. Binnen de Lekstroom kennen we geen bonusregeling voor parttime werkenden. Wel is sprake van inkomstenvrijlating op grond van artikel 31, lid 2 van de participatiewet. De algemene vrijlating geldt voor maximaal 6 maanden tot een bedrag van € 246 per maand. Voor specifieke groepen gelden andere maxima.

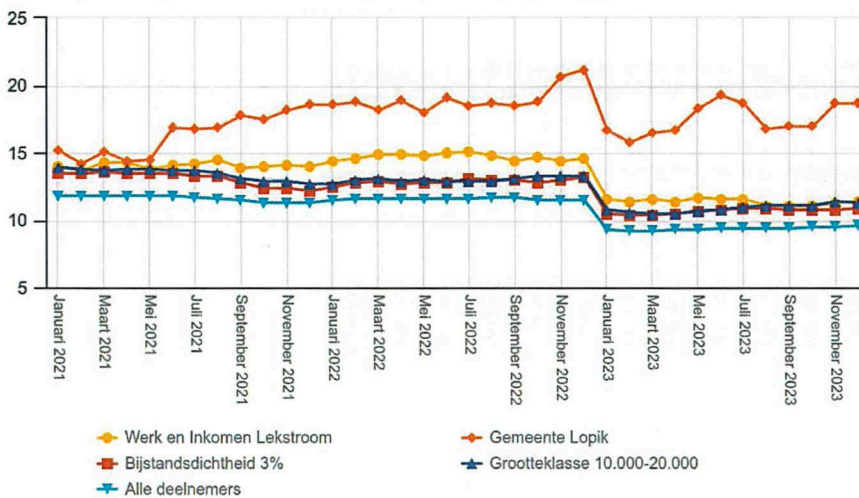
Gemiddelde inkomsten parttime werkende klanten (trend)

Percentage kostendelers

We doelen hier op het aantal uitkeringen BUIG waarbij sprake is van 2 of meer kostendelers. Een hoog percentage kostendelers (huisgenoten) kan leiden tot een lagere gemiddelde prijs. Er wordt dan een korting toegepast op de uitkeringsnorm, omdat de woonlasten zoals huur en energie met meer mensen kunnen worden gedeeld. In Lopik is sprake van een hoog percentage kostendelers, zoals blijkt uit de volgende grafiek. Overigens hebben wij hier geen invloed op. Het is een gevolg van de samenstelling van de huishoudens die in Lopik bijstandsafhankelijk zijn.

Percentage uitkeringen BUIG met kostendeling ten opzichte van totaal volume BUIG

Inkomsten - Handhaving

Maatregelen en het niet nakomen van de inlichtingenplicht

De gemeente Lopik legt weinig tot geen maatregelen op, als het gaat om de uitvoering van de Participatiewet. Vertrouwen is voor ons de basis. Dat is al jaren het geval en daarmee liepen we vooruit op het wetsvoorstel Participatiewet in balans. Onze uitvoering van de Participatiewet is niet op sanctie gericht. Wat dat betreft zijn wij content met het wetsvoorstel, dat beoogt om hardheden in de huidige wet weg te nemen, door mensen centraal te stellen en uit te gaan van vertrouwen. Het gaat er ook voor ons om dat we aan willen sluiten bij wat mensen (aan)kunnen en nodig hebben. Daarbij helpen we ze gericht vooruit met professionele medewerkers. Veel maatregelen opleggen is voor ons geen doel en ook geen verdienste.

Inkomsten - Debiteuren

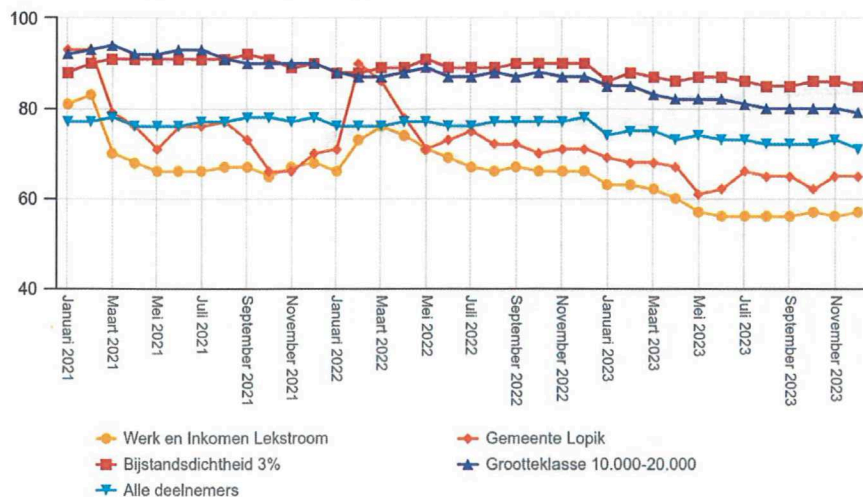
Vorderingen

Een belangrijk onderdeel van debiteuren betreft de ontvangsten uit openstaande vorderingen. Die baten hebben een gunstige invloed op de gemiddelde prijs van de uitkeringen.

Om die reden is het ook van belang zicht te hebben op de afwikkeling van de signalen van het Inlichtingenbureau. Sinds 2023 worden die signalen opgenomen in de Suite 4 sociaal domein. Daardoor blijft de afdoening in beeld en ook beschikbaar voor de interne controle. Dat was daarvoor niet het geval.

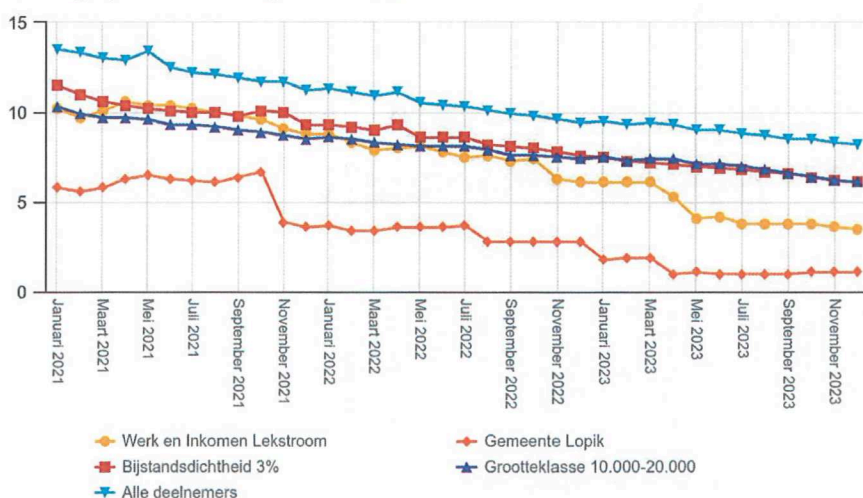
We beginnen met het geven van inzicht in het debiteurenbestand van de gemeente Lopik, voor zover het de Participatiewet betreft. Een eerste indruk daarvan krijgen we via het aantal debiteuren, gerelateerd aan het bijstandsvolume. De lijnen in de volgende grafiek vertegenwoordigen het aantal unieke debiteuren, afgezet tegen het bijstandsvolume in dezelfde maand. De waarden van Lopik steken gunstig af bij de benchmark.

Aantal debiteuren gerelateerd aan bijstandsvolume

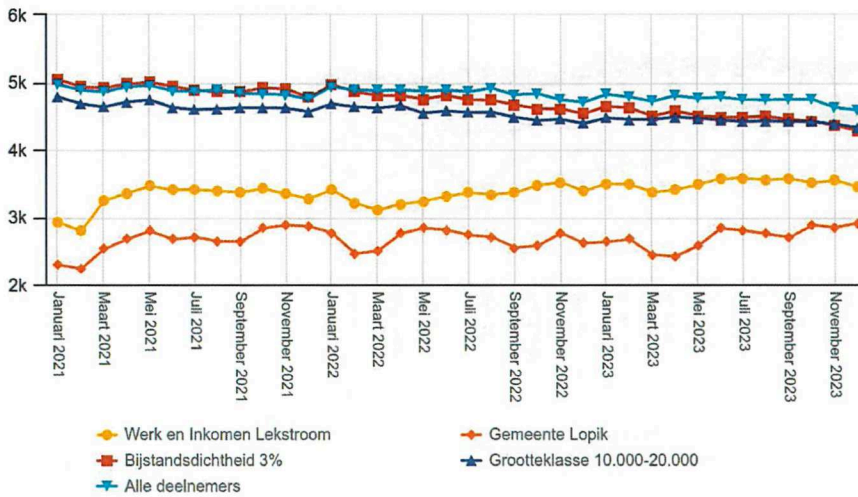
Ook als het gaat om oude openstaande vorderingen blijft Lopik onder het benchmarkniveau. Het is sterk de vraag in hoeverre vorderingen van voor 2013 nog inbaar zijn. Jaarlijks houden we alle vorderingen zorgvuldig tegen het licht. Als er op een vordering wordt afgelost, houden we die vanzelfsprekend in stand. Als er geen aflossing (meer) op plaatsvindt beoordelen we of we de vordering in stand moeten houden of moeten overgaan tot afboeking. Het resultaat van die jaarlijkse beoordeling zien we terug in de volgende grafiek:

Percentage openstaande vorderingen van voor 2013

Om het beeld completer te maken geven we ook inzicht in het gemiddelde bedrag aan openstaande vorderingen per debiteur. Waar dat voor de referentiegroepen tussen ruim € 4.000 en € 5.000 ligt, gaat het bij Lopik om een lager bedrag, namelijk bijna € 3.000. Dat is het resultaat van een uitgebreid aanvraagproces met aandacht voor de persoonlijke omstandigheden van de klant. We schetsen vooraf helderheid over wederzijdse rechten en plichten, ter voorkoming van problemen in een later stadium. En dat koppelen we aan zorgvuldig debiteurenbeheer.

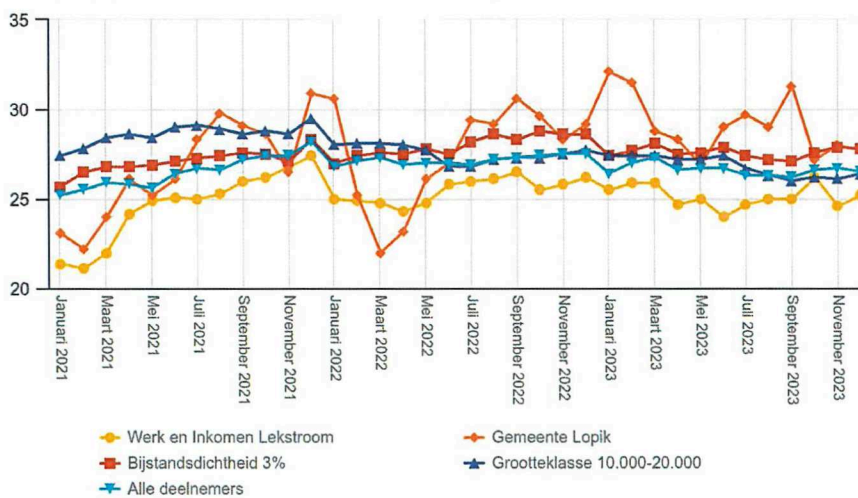
Gemiddeld bedrag aan openstaande vorderingen per debiteur

Openstaande vorderingen onverschuldigde betalingen

Als het gaat om vorderingen als gevolg van het schenden van de inlichtingenplicht, is de gemeente verplicht die terug te vorderen. Voor onverschuldigde betalingen is sprake van een gemeentelijke bevoegdheid, een zogenaamde kanbepaling. Onderstaande grafiek geeft weer welk deel van de vorderingen dat betreft. Voor Lopik is dat 27,2% aan het eind van 2023. Het benchmarkgemiddelde lag toen op een vergelijkbare 26,5%.

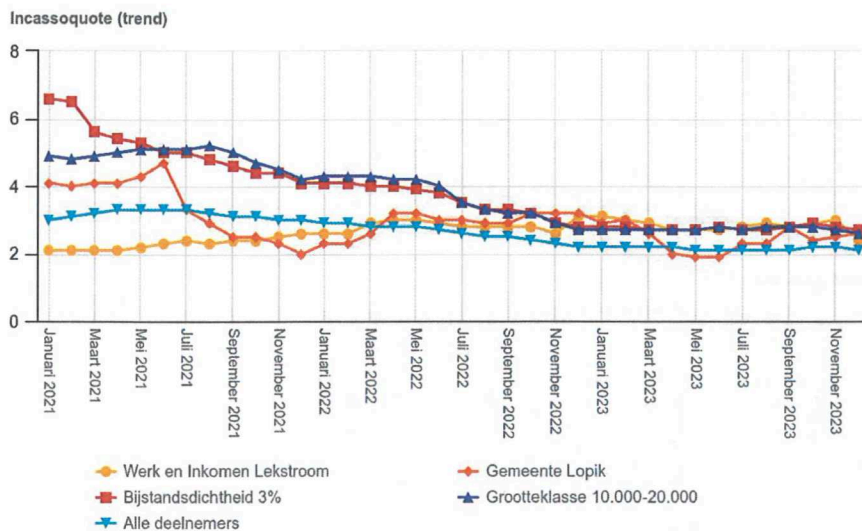
Percentage openstaande vorderingen onverschuldigde betalingen

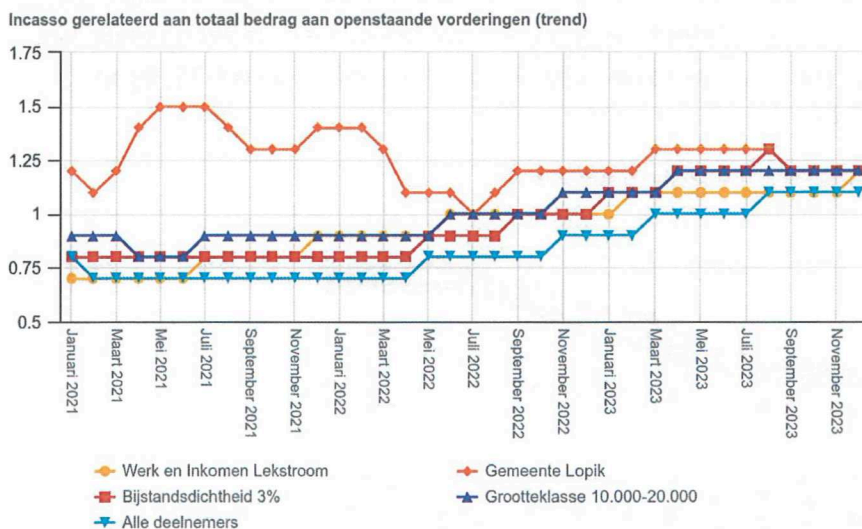
Incassoquote

Omdat de prijs van een uitkering mede wordt bepaald door baten (ontvangsten) is de incasso op vorderingen belangrijk. Hoe meer er kan worden geïncasseerd, hoe lager de prijs van de uitkering per saldo uitvalt. Aan de hand van de incassoquote kunnen we zien hoe Lopik het op dat gebied doet. Hoe hoger het percentage is, des te beter de gemeente op dat vlak presteert. Uit de grafiek blijkt dat de trend voor alle benchmarkdeelnemers steeds dichterbij elkaar is gekomen. De trendwaarde voor Lopik ligt boven het benchmarkgemiddelde. Dat stemt ons tevreden en geeft blijk van goed debiteurenbeheer.

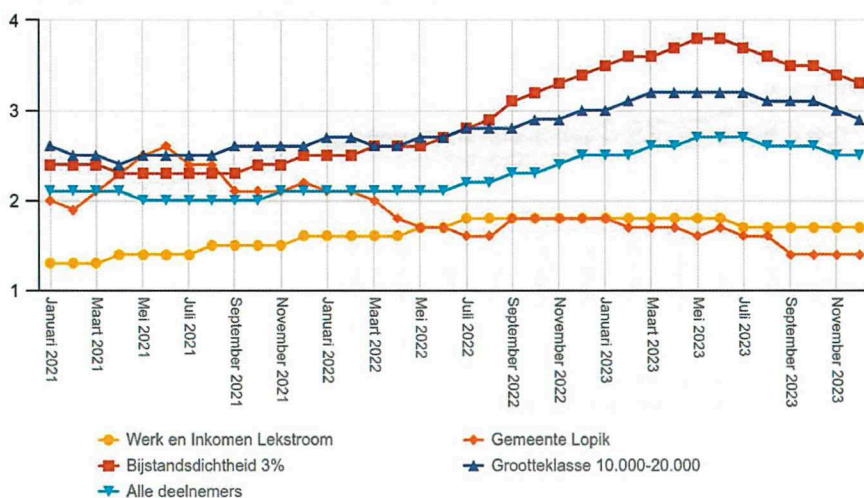

Als we de incasso relateren aan de openstaande vorderingen, ontstaat het volgende beeld. Het trendcijfer in onderstaande grafiek geeft het gemiddelde aan van de betreffende maand en de 11 voorafgaande maanden. Het zo berekende 12-maandsgemiddelde wordt afgezet tegen het totaalbedrag van de openstaande vorderingen. Die trend van de incassoquote mogen we voor Lopik positief noemen. In de referentiegroepen loopt de waarde langzamerhand op. Bij Lopik blijft het al sinds september 2022 bewegen tussen 1,2% en 1,3%.

Een ander beeld ontstaat als we de incasso combineren met de uitgaven BUIG. Dan ligt het percentage voor Lopik onder het benchmarkniveau. De verklaring daarvoor vinden we in het lagere bedrag aan openstaande vorderingen dat we hiervoor zagen.

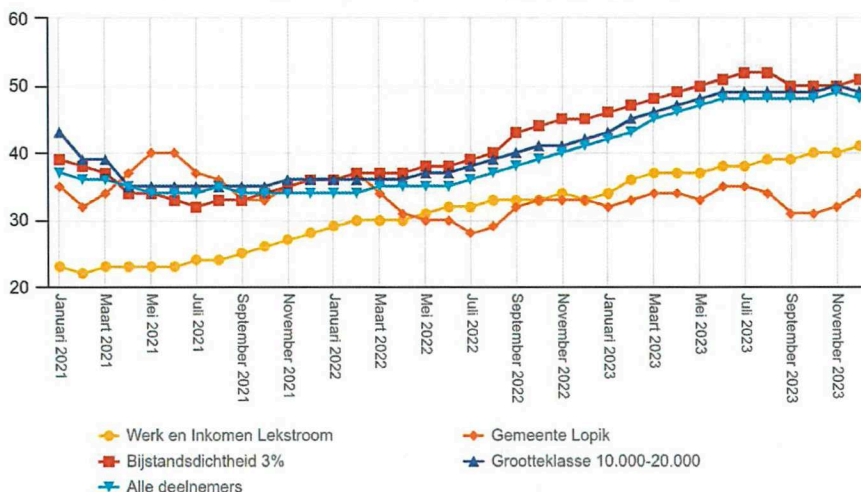
Incasso gerelateerd aan uitgaven bijstand BUIG (trend)

Aflossingsbedrag

Als het om aflossen gaat, hanteren wij als regel dat de klant over minimaal 95% van de uitkeringsnorm moet kunnen blijven beschikken. Die beslagvrije voet is ook van toepassing is op verrekening van schulden met de bijstandsuitkering, zoals huurschulden of schulden op het gebied van zorgkosten. We hanteren die grens niet in alle gevallen. We beoordelen de persoonlijke situatie van de klant en als het beter is om een lager bedrag terug te vorderen, doen we dat op grond van maatwerk. In december 2023 was het gemiddelde aflossingsbedrag binnen Lopik € 34, bij een benchmarkgemiddelde van € 48.

Gemiddeld aflossingsbedrag per betalende debiteur per maandelijkse aflossing (trend)

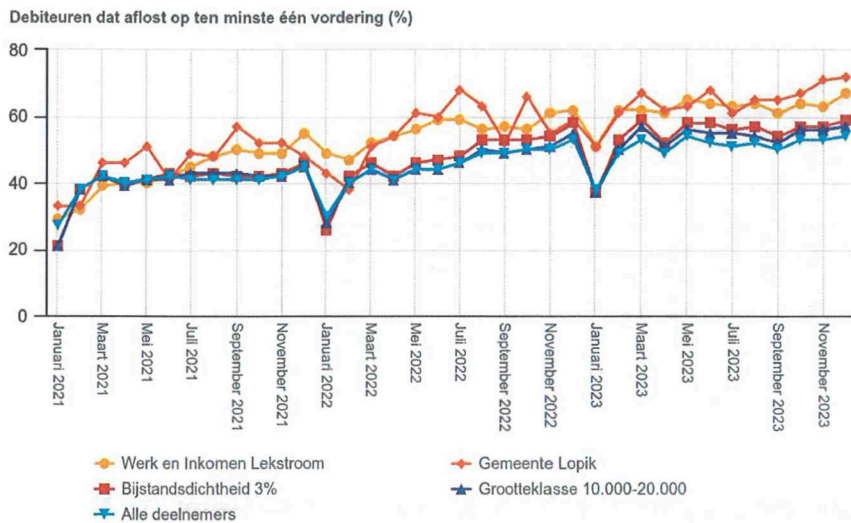

Eerder in deze analyse zagen we dat het gemiddelde bedrag aan openstaande vorderingen in Lopik op een lager niveau ligt dan binnen de benchmark. Ook het lagere gemiddelde aflossingsbedrag houdt daar ongetwijfeld verband mee. Bij aflossingen gaat het om werkenden en niet werkenden.

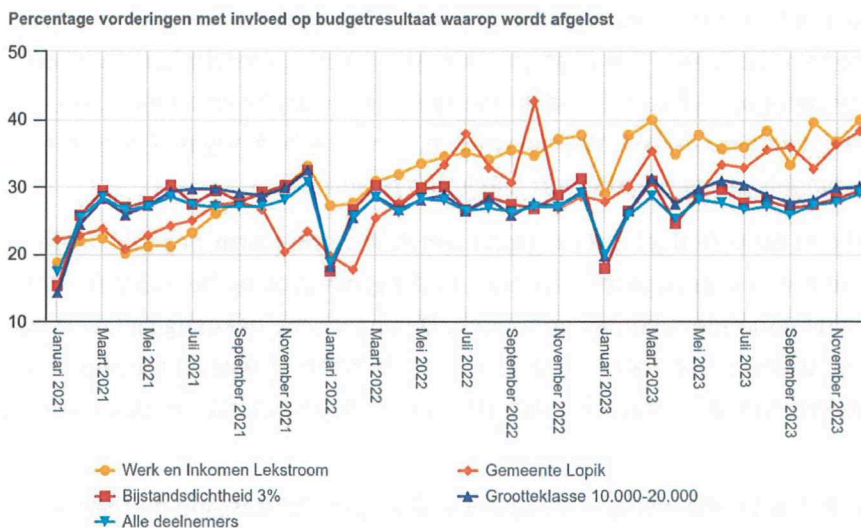
Aflossingspercentage

Nog belangrijker vinden wij het aantal vorderingen waarop actief wordt afgelost. Dat beeld zien we terug in de volgende grafiek. Dankzij actief debiteurenbeheer heeft in december 2023 in Lopik 72

procent van de debiteuren afgelost op tenminste één openstaande vordering. Het benchmarkgemiddelde ligt met 54 procent aanzienlijk lager.

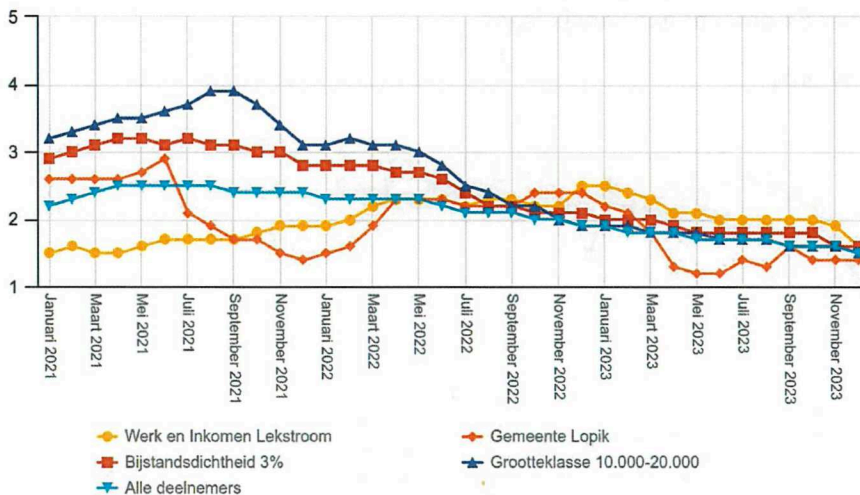

Als op vorderingen wordt afgelost heeft dat niet in alle gevallen invloed op het budgetresultaat. Uit de benchmark werk inkomen kunnen we afleiden welk percentage van de vorderingen waarop wordt afgelost, invloed heeft op het budgetresultaat. In december 2023 was dat voor Lopik 38,3%. Dat is een hoger percentage dan het benchmarkgemiddelde. Dat lag in die maand op 28,9%. Verhoudingsgewijs hebben veel van de aflossingen die Lopik incasseert een gunstig effect op de gemiddelde prijs van de uitkering.

Tenslotte kijken we ook naar de trend van de ontvangsten die een gunstige invloed hebben op het budgetresultaat. Opnieuw zien we voor Lopik een wisselend beeld, met vooral in 2023 een niveau dat onder de referenties van de benchmark ligt. Deze lager dan gemiddelde ontvangsten, leiden tot hoger dan gemiddelde uitgaven.

Ontvangsten met invloed op budgetresultaat gerelateerd aan uitgaven bijstand (trend)

Al met al mogen we concluderen dat ons actieve debiteurenbeheer vruchten afwerpt. Dat heeft een positief effect op de gemiddelde netto uitkeringslast.

B. Getroffen maatregelen om het tekort te reduceren

Hieronder beschrijft het college maatregelen die zijn getroffen om een bijdrage te leveren aan het reduceren van het tekort.

Binnen Werk en Inkomen Lekstroom wordt een zorgvuldige en uitgebreide aanvraagprocedure gehanteerd. Die is er op gericht klanten zo goed mogelijk te helpen. Dat gebeurt ook door te wijzen op voorliggende voorzieningen en toeslagen. Het gaat erom dat de uitkering terecht komen bij de inwoners die er daadwerkelijk recht op hebben. Ondanks die intensieve aanpak en de daarmee gemoeid zijnde kosten houden we daaraan vast. We overwegen, maar hebben nog niet besloten, de scan op voorliggende voorzieningen van een aantal jaren geleden te herhalen.

De gemeente Lopik ontvangt een BUIG-budget dat op grond van de historie wordt bepaald. In de omstandigheden dat er sprake is van volumegroei, veroorzaakt dat grote druk op het budget. Met die groei is namelijk geen of onvoldoende rekening gehouden. De historische bekostiging levert bijna per definitie een tekort op een toename van het bijstandsvolume. En daarvan was de afgelopen jaren sprake. Dat heeft mede te maken met de huisvesting van in totaal 18 huishoudens van statushouders in 2022 en 2023.

Op veel omstandigheden hebben we geen invloed. De samenstelling van het bestand met daarin veel echtparen is daarvan een voorbeeld. Zo ook de taakstelling voor de huisvesting van statushouders die zwaar op ons drukt, gezien de beperkte bijstandsdichtheid in Lopik.

Onze maatregelen richten we en hebben we gericht om de omstandigheden die wel onder onze invloed staan. Een daarvan is het opzetten van lokale werkteams in de Lekstroom. Dicht bij de klant en dicht bij de lokale omstandigheden. Zeker met de omvang van Lopik kunnen we stellen dat we goed zicht hebben op het klantenbestand. Er is met regelmaat contact met de klanten.

Wij zetten in op duurzame uitstroom naar werk. In de afgelopen crisisjaren was het lastig om dat te realiseren, maar wij hebben er wel aan vast gehouden. Ook in de toekomst blijven we dat doen, omdat we geloven in het positieve effect van langdurige bijstandsonafhankelijkheid. Dat de

herinstroom in 2022 en 2023 hoger was dan daarvoor, heeft daarop geen invloed gehad. De economische en lokale omstandigheden waren daaraan debet.

In 2023 hebben wij nieuwe invulling gegeven aan de inzet en aansturing van het lokale werkteam Lopik. De resultaten liepen in 2022 en 2023 terug. De weer oplopende trend van het gemiddeld percentage beëindigingen van uitkering vanwege werk, is voor ons een bevestiging dat we daarin de goede keuzes hebben gemaakt. Wij volgen de resultaten van het lokale werkteam op de voet. De samenwerking met het WerkgeversServicepunt Midden-Utrecht, vestiging Lekstroom is daarin voor ons cruciaal.

Na het vertrek van de teamleider van het Lokale Werkteam Lopik medio 2022, ontstond een vacature die lastig was in te vullen. Degene die daarna de functie bekleedde bracht niet wat nodig was voor het team. De invulling daarna was opnieuw lastig en heeft meerdere maanden gekost. In die periode was er geen teamleider. Tegen het eind van 2023 zijn we geslaagd in een structurele en passende invulling van de functie. In combinatie met herschikking van taken binnen het team is er een positieve impuls gegeven aan de resultaten van het team. De recente prestaties van het team bevestigen dat we de goede weg zijn ingeslagen.

Als het gaat om voorzieningen en ontheffingen arbeidsverplichting zien we duidelijk naar voren komen dat we klanten meer en meer individueel en regelmatig spreken. De trend van het aantal ontheffingen is daardoor sterk gedaald. Wij zetten die individuele benadering in de toekomst voort, vanuit het besef dat kennis van de mogelijkheden en onmogelijkheden van de klant essentieel is voor een goede begeleiding.

We hebben voor bijstandsgerechtigden met de grootste afstand tot de arbeidsmarkt een participatiecoach aangesteld. Deze coach heeft samen met een hulpverlener van ons sociaal team gesprekken gevoerd met deze inwoners (98 in totaal). Om deze klantgroep te activeren is er onder andere een leerwerktraject vormgegeven bij ons lokale zwembad, een voorschakeltraject opgezet binnen het sociaal werkbedrijf in de regio en er is een intensief sport- en coachingstraject ingezet. Voor statushouders zijn er trajecten met leerwerkbanen gerealiseerd in de technische sector, de zorg en de taxibranche. Voor deze integrale aanpak rond participatie en het realiseren van uitstroom is in 2023 € 300.000 aan extra lokale middelen beschikbaar gesteld.

Onze inzet op jongeren zien we terug in een relatief laag aandeel jongerenhuishoudens in het bestand. De inzet op die doelgroep blijft onverminderd doorgaan, om te voorkomen dat jongeren al vroeg van een uitkering afhankelijk worden.

Door parttime werk kunnen we de kosten van uitkeringen beperken. Het aantal uitkeringen waarmee inkomsten uit parttime werk worden verrekend is in onze ogen te laag. De inkomsten van degenen die wel parttime werk verrichten liggen op niveau. Onze inzet gaat vooral naar uitbreiding van het aantal parttime werkenden. Uitbreiding van uren van al parttime werkenden laten we niet onbesproken. We stimuleren parttime werken door de mogelijkheden en voordelen met klanten te bespreken. We werken bovendien aan versimpeling van verrekening van wisselende inkomsten, zodat de stap voor klanten minder belemmeringen oproept.

Met ingang van 2023 leggen we alle signalen van het Inlichtingenbureau vast in Suite 4 sociaal domein. Daardoor is de opvolging inzichtelijk en bij controle van een uitkeringsdossier, is de afhandeling ook onderdeel van de interne controle.

C. Beoogd effect van de genoemde maatregelen op de tekortreductie

Hieronder maakt het college inzichtelijk dat de getroffen maatregelen bijdragen aan het reduceren van het tekort. Hierbij gaat het om een inschatting van het beoogde effect.

Door meer in te zetten op parttime werken verlagen we de gemiddelde prijs van de uitkeringen. Zowel door uitbreiding van bestaande uren als het helpen van meer mensen aan werk. Door belemmeringen weg te nemen schatten wij in dat we het aandeel parttime werkenden dichtbij of op het niveau van de benchmark kunnen brengen.

De resultaten van het lokale werkteam Lopik stonden 2022 en 2023 onder druk. Nadat de nieuwe teamleider in dienst kwam is zichtbare verbetering opgetreden als het gaat om uitstroom naar werk. Omdat die uitstroomreden de belangrijkste door ons te beïnvloeden reden is, volgen we de resultaten op de voet, waarbij vooral het duurzame karakter overeind moet blijven.

Goede samenwerking van het lokale werkteam Lopik met het WerkgeversServicepunt Midden-Utrecht, vestiging Lekstroom is cruciaal. De bezetting van het lokale werkteam is daarin een belangrijke factor. We zorgen er formatief en kwalitatief voor dat het lokale werkteam in staat is de opdracht die het heeft uit te voeren.

De inzet van de participatiecoach werpt zijn vruchten af en wordt gecontinueerd. Bij de ingezette trajecten is er sprake van uitstroom naar (parttime) werk of zijn er andere betekenisvolle stappen richting onder andere stage, taaltraining, vrijwilligerswerk of hulp.

Ons debiteuren- en incassobeleid is goed en bij de tijd te noemen. Op veel openstaande vorderingen wordt afgelost en dat willen we bestendigen door adequaat en tegelijk ook menselijk debiteurenbeheer toe te passen. We gaan over op maatwerk waar dat beter is, gezien de persoonlijke situatie van de klant.

Door alle signalen van het Inlichtingenbureau te koppelen aan het uitkeringsdossier in Suite 4 sociaal domein, hebben we zicht op de afwikkeling daarvan. Bij de interne controle van uitkeringsdossiers is sinds 2023 ook zicht op de opvolging van die signalen. Dat levert belangrijke meerwaarde op. Voor 2023 werden de signalen in een andere applicatie vastgelegd en afgewikkeld, waarna ze uit het zicht verdwenen.

D. Ondertekening

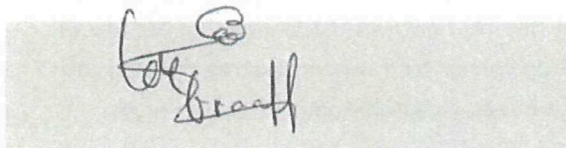
Een verzoek tot vangnetuitkering dient door het college van burgemeester en wethouders te worden ingediend, ook indien de uitvoering van de Participatiewet aan een samenwerkingsverband is overgedragen. De ondertekening geschiedt door burgemeester en secretaris. De ondertekening is volledig indien de naam van de gemeente en de naam van de ondertekenaar zijn ingevuld, de datum is ingevuld en de handtekening is gezet.

De verklaring is slechts geldig indien dit door middel van het door de minister van SZW ter beschikking gestelde aanvraagformulier wordt aangeboden aan de raad.

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Lopik verklaart dat het voor 15 augustus 2024 de genoemde maatregelen heeft getroffen om te komen tot tekortreductie.

Datum: 10 juli 2024

De secretaris,

Naam van de ondertekenaar: MW. L. DE GRAAFF

De burgemeester,

Naam van de ondertekenaar: DR. L.J. DE GRAAF

2. Instemming gemeenteraad

In artikel art. 10, eerste lid, onderdeel d, BPw staat dat de verklaring van het college de instemming van de gemeenteraad moet hebben. De instemming is pas geldig indien de verklaring aan de raad is aangeboden in de vorm van het door de minister vastgestelde aanvraagformulier.

De gemeenteraad stemt in met de verklaring van het college. Daarmee bevestigt de gemeenteraad dat het college:

1. voldoende duidelijk heeft gemaakt wat de oorzaken zijn van het tekort;
2. voldoende duidelijk heeft gemaakt dat het pakket van maatregelen effectief is om de geschetste problemen aan te pakken, binnen de mogelijkheden die de gemeente heeft;
3. voldoende duidelijk heeft gemaakt dat dit pakket van maatregelen, voor zo ver door de gemeente beïnvloedbaar is, leidt tot een beoogde tekortreductie. Daarbij wordt het effect van deze maatregelen kwantitatief dan wel kwalitatief inzichtelijk gemaakt.

Op welke wijze is de gemeenteraad geïnformeerd door het college?

Voorafgaand aan, het hiervoor opgenomen onderdeel A. Analyse, is door het college het proces op hoofdlijnen beschreven hoe de raad betrokken is: vanaf het moment van signalering van het tekort op het BUIG-budget en het daaropvolgend proces van bepalen en treffen van maatregelen, tot aan het moment dat de verklaring van het college voor instemming wordt voorgelegd aan de raad.

Hieronder is er ruimte voor de gemeenteraad voor aanvullingen op het genoemde overzicht.

Samenvatting van de opvattingen van de gemeenteraad

In de samenvatting van de opvattingen van de gemeenteraad staat op hoofdlijnen op welke onderwerpen de raad heeft gereageerd op de verklaring van het college. De onderdelen van de verklaring zijn vaak al eerder in de raad besproken. Het gaat dus om het gehele proces vanaf de signalering van het tekort. Verder betreft het hier alleen onderwerpen die in de raadsbesluiten zijn opgenomen, die afwijkend zijn van het raadsvoorstel.

Om de beschrijving zo eenvoudig mogelijk te houden wordt gebruik gemaakt van een checklist die kan worden aangevuld. Het verzoek is om aan te kruisen welke onderwerpen in de raadsbesluiten zijn opgenomen. Dit geschiedt d.m.v. het plaatsen van een X voor de betreffende onderdelen. Daarnaast is er ruimte voor aanvullingen.

X	Typering van de reacties die in de raadsbesluiten zijn opgenomen gedurende het gehele proces
X	Expliciet goedkeurend, waardering over analyse en maatregelen uitgesproken
	Impliciet goedkeurend, is behandeld als hamerstuk
	Afkeurend en gevraagd het plan te herzien
	Verzoek om onderdelen van de globale analyse te herzien of aan te vullen
	Verzoek om bepaalde maatregelen te schrappen of aanvullend maatregelen te treffen.
	Verzoek om het tempo van invoering en/of uitvoering van maatregelen te versnellen.
	Verzoek om extra informatie over maatregelen
	Verzoek om meer informatie t.a.v. de beoogde effecten van maatregelen
	Verzoek om gerealiseerde effecten te monitoren en terug te koppelen
	Motie om een andere beleidsmaatregel te treffen

Ondertekening

De ondertekening geschiedt door voorzitter en griffier. De gemeenteraad dient voor het moment van indiening van het verzoek zijn instemming te hebben gegeven. De aanvraag dient uiterlijk 15 augustus 2024 door de Toetsingscommissie te zijn ontvangen.

De gemeenteraad van de gemeente Lopik stemt in met de onder 1 afgegeven verklaring door het college van deze gemeente.

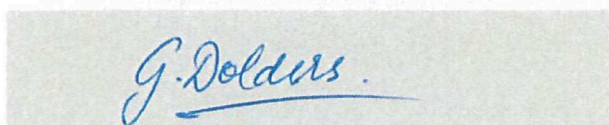
Met de ondertekening gaat de gemeenteraad akkoord met de beschrijving van de wijze waarop hij is geïnformeerd door het college en met de weergave van de samenvatting van de opvattingen van de gemeenteraad.

De voorzitter,

Naam van de ondertekenaar: DR. L.J. DE GRAAF

De griffier,

Naam van de ondertekenaar: MW. MR. G.M.G. DOLDERS

Toelichting op het aanvraagformulier bij het basis verzoek voor de ambtelijke ondersteuning van het college

Voor de juistheid en beoordeling van de aanvraag is het niet toegestaan dat u het format van de pagina's aanpast.

U vindt in deze toelichting

- Hoe verloopt de aanvraagprocedure?
- Waarom zijn er twee versies van dit formulier?
- Hoe is het aanvraagformulier opgebouwd?
- Waarom is er een samenvatting in het aanvraagformulier opgenomen?
- Waarom is er een procesvraag in het aanvraagformulier opgenomen over de wisselwerking tussen het college en de gemeenteraad?
- Hoe uitgebreid moet het aanvraagformulier worden ingevuld en is hier een extern bureau bij nodig?
- Toelichting per vraag

Hoe verloopt de aanvraagprocedure?

Een verzoek om een vangnetuitkering over 2023 dient uiterlijk op 15 augustus 2024 te zijn ontvangen door de Toetsingscommissie vangnet Participatiewet. Omdat sprake is van een fatale termijn worden verzoeken die na 15 augustus 2024 door de Toetsingscommissie vangnet Participatiewet worden ontvangen, niet in behandeling genomen. Het college dient het verzoek digitaal door middel van het webformulier op www.toetsingscommissievp.nl in te dienen. Na de aangegeven datum is dit webformulier niet meer beschikbaar.

U vindt onderaan dit formulier meer achtergrondinformatie over de aanvraagprocedure, de wet- en regelgeving, de relatie met jaarcijfers (SiSa verantwoording) en de ondersteuning vanuit Divosa. Op de website www.toetsingscommissievp.nl kunt u meer informatie vinden over de aanvraagprocedure en de deadline voor het indienen van een complete aanvraag.

Waarom zijn er twee versies van dit formulier?

Van dit formulier bestaan twee versies: 'basisverzoek' en 'uitgebreid verzoek'. De versie die u moet gebruiken is afhankelijk van het volgende:

- indien uw gemeente zowel over 2021 als over 2022 geen vangnetuitkering is verleend, gebruikt u de versie 'basisverzoek'.
- indien uw gemeente over 2021 en/of over 2022 wel een vangnetuitkering is verleend, gebruikt u de versie 'uitgebreid verzoek'.

De verklaring van het college verschilt tussen een 'basisverzoek' en een 'uitgebreid verzoek'.

Hoe is het aanvraagformulier opgebouwd?

De vangnetaanvraag bestaat uit twee gedeelten:

1. De verklaring van het college en de toelichting op de verklaring

2. De instemming van de gemeenteraad

Onderdeel 1 bestaat uit vier onderdelen: A, B, C en D. Het gaat om de verklaring van het college (onderdeel D) en een toelichting van het college op deze verklaring. Deze toelichting gebeurt aan de hand van drie vragen (onderdelen A, B en C). Na iedere vraag kunt u het antwoord invoegen. U kunt eventueel tabellen of grafieken invoegen. U kunt aangeven op welke brondocumenten, die eventueel in de gemeenteraad zijn besproken, de aanvraag is gebaseerd. U kunt geen bijlagen toevoegen aan deze aanvraag. Hieronder wordt per vraag aangegeven wat verwacht wordt van de beantwoording.

Daarna dient in onderdeel 2 de gemeenteraad te tekenen voor zijn instemming met de verklaring van het college. Dit mag niet worden vervangen door het in- of toevoegen van een gemeenteraadbesluit.

Waarom is er een samenvatting in het aanvraagformulier opgenomen?

Uit het onderzoek naar de rol van de gemeenteraad is duidelijk geworden dat raadsleden behoefte hebben aan beknopte informatie op hoofdlijnen, zodat de rol van de gemeenteraad om in te stemmen met de verklaring van het college beter uitvoerbaar wordt.

Waarom is er een procesvraag in het aanvraagformulier opgenomen over de wisselwerking tussen het college en de gemeenteraad?

In het aanvraagformulier is de volgende vraag opgenomen: 'op welke wijze is de gemeenteraad geïnformeerd door het college?' Onder deze vraag is een korte checklist opgenomen met een zestal punten die kunnen worden aangevuld.

Vanaf de invoering van de vangnetuitkering in 2015 heeft de gemeenteraad een inhoudelijk-beoordelende ten aanzien van de vangnetuitkering; deze rol lag voorheen bij de Toetsingscommissie vangnet Participatiewet. Uit een onderzoek door de Toetsingscommissie bleek dat gemeenteraden slechts beperkt de vangnetaanvragen inhoudelijk beoordeelden. De beantwoording van de procesvraag geeft inzicht in de mate waarin de raad is betrokken bij de processtappen van signalering tot reductie van het tekort.

Hoe uitgebreid moet het aanvraagformulier worden ingevuld en is hier een extern bureau bij nodig?

Het uitgangspunt van de aanvraag van de vangnetuitkering is dat elke gemeente – ongeacht het aantal inwoners – zelfstandig de aanvraag moet kunnen voorbereiden en indienen. Dat houdt in dat alleen het opstellen van de aanvraag geen reden is om een extern bureau te betrekken. Daarbij wordt benadrukt dat het aan het lokale bestuur is hoe uitgebreid de vragen in het aanvraagformulier worden beantwoord, mits deze vragen duidelijk worden beantwoord. De beantwoording van de vragen in het aanvraagformulier is verplicht. Dat geldt niet voor de suggesties in de onderstaande toelichting. Op de pagina 'beoordeling en advisering' over de VU 2023 wordt een en ander eveneens toegelicht.

Toelichting per vraag

Het college van de tekortgemeente verklaart dat het maatregelen heeft getroffen om tot tekortreductie te komen en geeft daarop een toelichting door het invullen van de onderdelen A, B en C. Alle vragen moeten worden beantwoord. Hieronder staat een toelichting bij vraag B en C. Hieronder staan suggesties bij vraag A, B en C.

Bij D volgt ondertekening door het college van de gemeente. Alle onderdelen moeten worden ingevuld.

Onderdeel A

In dit onderdeel van de verklaring van het college wordt een analyse van de oorzaken van het tekort beschreven. Onder een analyse van de oorzaken van het tekort wordt verstaan: 'de ontwikkeling van de uitgaven en de oorzaken daarvan.' Deze analyse dient specifiek in te gaan op de situatie in de eigen gemeente of de eigen arbeidsmarktregio. Een algemene analyse, die niet ingaat op de situatie in de eigen gemeente of arbeidsmarktregio, volstaat niet als analyse van de oorzaken van het tekort.

Suggesties bij de beantwoording van A

- Kunt u de omvang van het tekort betrekken bij uw analyse?
- Kunt u aangeven op welke moment het college heeft gesignaleerd dat een tekort zal ontstaan?
- Wilt u in uw analyse van de oorzaken de nadruk leggen op factoren die door het college kunnen worden beïnvloed? De analyse betreft dus vooral de ontwikkelingen in de uitgaven van de gemeente.
- U kunt hierbij ook gebruik maken van de rekentool Participatiewet 2023ⁱ en/of de Benchmark van Divosaⁱⁱ.
- U kunt in de analyse ook beschrijven wat het effect is van getroffen maatregelen in voorgaande jaren.

Onderdeel B

De maatregelen kunnen worden getroffen vanaf het moment dat het tekort bekend is of dat men vanuit een prognose het tekort ziet aankomen, tot uiterlijk de datum van indiening van het verzoek.

Er zijn meerdere factoren die een invloed hebben op de ontwikkeling van het tekort. Om die reden wordt gesproken van een bijdrage aan de reductie van het tekort.

Hieronder staat toegelicht wat wordt bedoeld met 'het treffen van maatregelen'.

- Wat wordt verstaan onder een *maatregel*?
  - Onder een maatregel wordt verstaan: een besluit over hoe iets wordt opgelost of veranderd.
- Wat wordt verstaan onder het treffen van maatregelen.

- Onder het treffen van een maatregel wordt verstaan dat het besluit is genomen door het college en waarvan de uitvoering in gang is gezet voor het tijdstip van indiening van de aanvraag.
- *Moet het steeds een nieuwe (aanvullende) maatregel zijn?*
  - Van het college wordt verwacht om te analyseren wat de oorzaken zijn van het tekort, wat hieraan inmiddels is gedaan en wat hiervan de effecten per jaar zijn. En vervolgens of, in dat licht, al dan niet nodig is om tot extra maatregelen te komen ten einde het tekort verder te reduceren.
Die afweging is aan het lokaal bestuur. Het college dient wel de gemeenteraad inzicht te verschaffen over deze afweging. Deze afweging dient dan ook in dit onderdeel te worden beschreven.

Suggesties bij de beantwoording van B

- Geef waar mogelijk en voor zover relevant de relatie tussen oorzaken en maatregelen.
- U kunt in uw antwoord verwijzen naar eerder genomen maatregelen. Indien mogelijk kunt u de effecten van eerder genomen maatregelen betrekken bij de maatregelen die u nu treft.
- U kunt bij het antwoord aangeven of gebruik gemaakt is van de volgende tool(s):
  - de [rekentool SEO](#)
  - de benchmark Divosa
  - de tool “informatie over eerdere aanvragen”, te vinden via de gelijknamige pagina [“Informatie over eerdere aanvragen”](#). Met deze tool kunnen aan de hand van kenmerken van gemeenten (grootteklasse, omvang tekort en arbeidsmarktregio) vergelijkbare gemeenten worden gevonden, waarbij direct zichtbaar wordt welke maatregelen deze gemeenten hebben getroffen. Dit kan nuttig zijn bij het oriënteren op de externe maatregelen.
- U kunt in uw antwoord bij voorkeur onderscheid maken tussen eerder getroffen maatregelen (voorafgaande jaren) en nieuwe (nog te treffen, lopende het jaar tot indiening).
- U kunt hierbij ook de maatregelen aangeven die in het kader van de aanpak van uw arbeidsmarktregio worden gedaan en waaraan uw gemeente een extra bijdrage levert. In het geval van externe maatregelen dient ook sprake te zijn van externe consultatie.
- U kunt bij het noemen van de maatregelen ook de samenhang met andere maatregelen of effecten in het sociale domein benoemen.

Onderdeel C

De toetsingscommissie geeft geen oordeel over de mate van effectiviteit van de maatregelen.

Bij deze vraag wordt verwacht dat het college inzichtelijk maakt dat het maatregelen treft waarmee het college beoogt/verwacht dat deze bijdragen aan een reductie van het tekort.

Suggesties bij de beantwoording van C

- U kunt een inschatting van het beoogde effect kwantitatief uitdrukken en als dat niet mogelijk is kunt u het beoogde effect kwalitatief uitdrukken. Onder kwantificering wordt verstaan: de beoogde opbrengst in minder uitkeringen respectievelijk in het beoogde besparingsbedrag.
- U kunt de beoogde effecten presenteren per maatregel of als dat niet mogelijk is voor meerdere maatregelen gezamenlijk.
- U kunt aangeven op welke wijze het college de effecten van de maatregelen monitort.

Achtergrondinformatie bij dit formulier

Wet- en regelgeving

In het BPw is geregeld dat het college alleen via een door de minister van SZW beschikbaar gesteld aanvraagformulier een verzoek tot een vangnetuitkering kan indienen, als bedoeld in artikel 74 van de Participatiewet. De verklaring van het college voor een basisverzoek kunt u vinden in het BPw, artikel 10, eerste lid, onder d. De verklaring van het college voor een uitgebreid verzoek kunt u vinden in het BPw artikel 10, eerste lid, onder d, jo. artikel 10, tweede lid. In het BPw staat dat de verklaring van het college een toelichting omvat zoals gevraagd in het modelaanvraagformulier (BPw, artikel 10, onderdeel e).

Aanvraagprocedure

De toekenning van een vangnetuitkering gebeurt uitsluitend op verzoek van het college van burgemeester en wethouders van de tekortgemeente en nadat is vastgesteld dat aan alle geldende eisen wordt voldaan. Blijkens artikel 8c, eerste lid, van de Participatiewet, kan het indienen van een verzoek tot vangnetuitkering niet worden overgedragen aan het bestuur van een openbaar lichaam op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen.

Bij het indienen van een verzoek tot vangnetuitkering moet het college verklaren dat het maatregelen heeft getroffen om tot tekortreductie te komen. Verdere toelichting op de aanvraagprocedure en de vangnetuitkering 2023 kunt u vinden op: www.toetsingscommissievp.nl

Via het aanvraagformulier hoeft het college geen informatie te verstrekken over de jaarcijfers (toegekend budget, de netto uitkeringslasten en de door de accountant gerapporteerde foute of onzekere bestedingen), aangezien het ministerie –mede op basis van de SiSa-verantwoording- al over deze gegevens beschikt en zij de toetsingscommissie daarover zal informeren.

Ondersteuning Divosa

Divosa, de vereniging van leidinggevenden in het Sociaal Domein, zal periodiek bijeenkomsten organiseren waarbij wordt ingegaan op de vangnetuitkering. Daarnaast wordt de Benchmark door Divosa ondersteund en heeft Divosa een factsheet maatregelen uitgegeven.

Ook heeft Divosa bijgedragen aan het beschikbaar komen van een tool waarin de aanvragen van de afgelopen drie jaar zijn verwerkt. De tool en aanvragen worden per VU-jaar op de website van de Toetsingscommissie gepubliceerd. Zie hiervoor de rubriek: informatie over eerdere aanvragen.

ⁱ <https://atlasresearch.shinyapps.io/rekentool-bijstandsverdeelmodel/>

ⁱⁱ www.divosa.nl/diensten/divosa-benchmark

